

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra hudební výchovy

Bakalářská práce

Marie Bednářová

**Využití folklóru se zaměřením na hudební výchovu v mateřské
škole na Novojičínsku**

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 11. dubna 2019

Podpis autora práce:

Poděkování:

Ráda bych poděkovala Mgr. Jaromíru Synkovi, Ph.D., za odborné vedení mé bakalářské práce, cenné rady, připomínky a poskytnuté konzultace.

Obsah

Úvod	5
1 Hudební výchova v mateřské škole	6
1.1 Základní charakteristika hudební výchovy v MŠ, její význam a cíl.....	6
1.2 Prostředky realizace hudební výchovy a jejich vztah k RVP PV	7
1.2.1 Pěvecké činnosti	10
1.2.2 Instrumentální činnosti	12
1.2.3 Hudebně pohybové činnosti	13
1.2.4 Poslechové činnosti	13
2 Specifika předškolního vzdělávání.....	16
2.1 Organizace tříd v mateřské škole.....	16
2.1.1. Homogenní třída.....	17
2.1.2. Heterogenní třída.....	17
3 Folklór	19
3.1 Obecně o folklóru	19
3.2 Dětský folklór	19
3.3 Folklór na Novojičínsku	20
3.3.1 Pomezí Valašska a Lašska = Novojičínsko.....	20
3.3.1.2 Lašsko	21
4 Projekt.....	23
4.1 Popis projektu	23
4.1.1. Struktura projektu a jeho časové vymezení.....	24
4.1.2. Záměr a cíle projektu:	24
4.2.1 PODZIM	29
4.2.2. ZIMA.....	38
4.2.3 JARO.....	49
4.2.4 LÉTO.....	69
Závěr.....	80
Seznam použité literatury a zdrojů	82
Seznam příloh:.....	86

Úvod

Folklór je bohatým zdrojem lidových tradic a zvyklostí, které se přenášejí z generace na generaci a mimo jiné vypovídají o lidech samotných, jejich životě, práci, vztazích k druhým lidem i k místu, kde žijí.

Seznamování dětí v mateřské škole s místními lidovými tradicemi vede k utváření jejich vztahu k místu, kde žijí, k poznání toho, jaká je naše společnost, její hodnoty, a z čeho vychází naše kultura. Lidové tradice jsou často spojovány s ústní lidovou slovesností, tedy s říkadly, popěvky, písněmi či pranostikami, které provází právě důležité životní události, ale i běžný každodenní život. Folklór tedy úzce souvisí s hudebními činnostmi, pomocí kterých se děti v mateřské škole mohou seznámit s lidovými tradicemi a pěstovat si vztah k místu, ze kterého pochází.

Hudba přináší radost jak dospělým, tak dětem. Motivací pro vytvoření této práce je zprostředkovat hudbu dětem takovou formou, která je jim blízká, dává prostor realizovat se všem jedincům, vede děti ke kladnému vztahu k hudbě a k vnitřnímu zájmu dětí o hudební činnosti. Dále také propojením hudebních aktivit a folklóru pomoci dětem objevovat tradice našeho regionu přirozeně a zábavnou formou, jak pro děti, tak pro učitele.

Cílem této bakalářské práce je vytvořit metodický materiál určený ke zprostředkování místního folklóru dětem v heterogenní třídě mateřské školy prostřednictvím hudebních činností. Zpracování metodického materiálu, který propojí pěvecké, hudebně pohybové, poslechové a instrumentální činnosti s folklórními prvky, má pomoci dětem v mateřské škole k poznání lidových tradic na Novojičínsku, k rozvoji hudebních schopností i dovedností dětí a k pěstování kladného vztahu k hudbě i folklóru.

Práce je členěna do čtyř kapitol, přičemž v prvních třech se zabýváme teoretickými poznatky a vymezením základních pojmů. Nejprve je charakterizována samotná hudební výchova v mateřské škole, její zařazení v rámci Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání a také jsou představeny jednotlivé hudební činnosti v mateřské škole, jejich didaktické zásady a postupy. Dále se teoretická část práce zabývá základními specifiky předškolního vzdělávání a organizací tříd. Seznámíme se také s folklórem obecně, i konkrétně s folklórem na Novojičínsku, tedy folklórem na pomezí Valašska a Lašska. Čtvrtá a poslední kapitola obsahuje celoroční projekt, který je založen na teoretických poznatcích zmíněných v předchozích kapitolách a představuje soubor hudebních činností a aktivit využitelných pro seznámení dětí v mateřské škole s lidovými tradicemi, které nás provází během kalendářního roku.

1 Hudební výchova v mateřské škole

1.1 Základní charakteristika hudební výchovy v MŠ, její význam a cíl

Začlenění hudební výchovy do vzdělávání v mateřské škole vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV). Vzdělávací obsah RVP PV představuje kompaktní, vnitřně propojený celek, který je členěn do pěti vzdělávacích oblastí. Je však zachováno integrované pojetí a jednotlivé obsahy vzdělávacích oblastí se vzájemně prolínají, ovlivňují a podmiňují. RVP PV tedy nespécifikuje vzdělávací obsah konkrétně pro hudební výchovu, ale vzdělávací obsah hudební výchovy je zahrnut do všech pěti vzdělávacích oblastí a je popsán formou konkrétních dílčích vzdělávacích cílů, vzdělávací nabídky a očekávaných výstupů. (RVP PV, 2018 s. 5–15)

Hudební výchova v mateřské škole má charakter mnohotvárného procesu. Derevjaníková (2014, s. 7) definuje hudební výchovu jako společensky organizovaný proces hudebního rozvoje člověka, který je zaměřen na získávání kompetencí v oblasti hudby. Jedná se o zvládnutí jistého hudebního poznání, rozvoj specifických schopností a návyků, vytváření postojů a formování celé osobnosti. Dle Váňové (2017, s. 9, 40) je období předškolního věku z hlediska hudebního vývoje dítěte jedním z nejdůležitějších, kdy má hudba a všechny aktivity s ní spojené nezastupitelné místo. „*Vlivem biologického zrání se rozvíjí diferenciatní schopnost sluchu, sílí hlasivkové svalstvo, zlepšuje se koordinace tělesných pohybů a vytváří se základ pro poslechové, pěvecké a nástrojové dovednosti i pro pohybové reakce na vnímanou hudbu.*“ (Váňová, 2017, s. 9)

Hudba v životě člověka, tedy i v životě předškolního dítěte, má velký význam a plní řadu funkcí, které se přímo i nepřímo dotýkají edukačního procesu. Derevjaníková (2014, s. 10–12) zmiňuje funkci uměleckou, estetickou, výchovnou, kognitivně – poznávací, socializační, terapeutickou, zábavnou, magickou, ale také i hudbu jako prostředek komunikace a integrace či jako prostředek rozvoje fyzických dispozic – somatického rozvoje.

Důležitost hudební výchovy pro celkový rozvoj osobnosti zdůrazňuje také Lišková (2006, s. 7–8): „*Hudební aktivity mají vliv na komunikaci, tvořivost, podporují logické myšlení a paměť. Přispívají také ke kultivaci osobnosti, ke kooperaci, k týmové spolupráci, zodpovědnosti, úctě a vzájemnému respektu. Hudba ovlivňuje nejen fyzický, ale i psychický vývoj dětí, což naprosto přesně koresponduje s dílčími cíli jednotlivých oblastí.*“

Také Zezula (1990, s. 9–10) uvádí, že hudba je nezbytnou potřebou člověka a zdrojem bohatých zážitků. Už nejmenší děti se učí hudebně slyšet, vyjadřovat, myslet, porozumět hudebnímu vyjádření a citově je prožívat. Vycházíme z přirozené touhy hudbu objevovat a aktivně se hudebně projevovat. Téměř všechny děti mají předpoklady k tomu, aby si získaly k hudbě určitý vztah a osvojily si dovednosti, které jim umožní hudební činnost. Váňová (2017, s. 9) uvádí, že některé děti se v daném období jeví jako hudebně nedisponované. Ve většině případů jsou však děti v podstatě pouze hudebně nerozvinuté, neboť neměly dostatek příležitostí k setkání s hudebními aktivitami. Dle Derevjaníkové (2017, s. 7) je potřeba každé dítě vnímat jako jedinečnou osobnost s větší či menší mírou hudebnosti. To však nerozhoduje o jeho zapojení do hudebně-výchovných činností, které je potřeba zpřístupnit všem. Mateřská škola by měla dětem poskytovat dostatek hudebních podmětů vedoucích k akceleraci rozvoje jejich hudebnosti.

Cílem hudební výchovy v předškolním věku je rozvíjet hudebnost dítěte a vytvořit základy pro harmonický rozvoj člověka. Pedagogové ve spolupráci s rodinou by měli usilovat o účinný rozvoj hudebních schopností a dovedností dětí, o probuzení jejich zájmu, postojů a tvořivých přístupů k hudbě. „*Jde o probuzení smyslu dítěte pro hudbu, smyslu pro krásu – pro krásu bohatého života.*“ (Zezula, 1990, s. 10) Úlohou hudební pedagogiky je výchova hudbou k hudbě. (Derevjaníková, 2014, s. 10)

1.2 Prostředky realizace hudební výchovy a jejich vztah k RVP PV

Hudební výchova v mateřské škole je realizována zejména pomocí hudebních činností. Mezi čtyři základní patří zpěv, hudebně pohybové činnosti, hra na instrumentální nástroje a poslech. (Pehelová, 2017, s. 40) Na těchto čtyřech základních hudebních činnostech se shoduje i Lišková a Zezula. Důležité však je, že v praxi by pak mělo dojít k propojování jednotlivých hudebních aktivit tak, aby nabídka hudebních činností byla pestrá, zajímavá a rozvíjela fantazii dětí. Hudební činnosti můžeme také obohatit v rámci tzv. oborové integrace a pomocí mimohudebních aktivit. (Lišková, 2006, s. 3–4)

Hudební činnosti ve vztahu k RVP PV

Současná podoba RVP PV podporuje integrované pojetí respektující přirozenou celistvost osobnosti dítěte. Hudební výchova se tak prolíná v obsahu všech pěti vzdělávacích oblastí a naplňuje jejich cíle. (RVP PV, 2018, s. 13–14)

V oblasti **Dítě a jeho tělo** jsou hudební činnosti prostředkem k naplnění mnoha očekávaných výstupů. Přispívají ke správnému držení těla, ke koordinované lokomoci, která

umožňuje sladit pohyb s rytmem, hudbou či zpěvem. Dále také ke správnému ovládnutí dechového svalstva, tvorbě hlasu a šetření hlasivek. (RVP PV, 2018, s. 16) Potřebu učit děti hlasové hygieně zdůrazňuje i Lišková (2006, s. 9). Hudební činnosti vytvářejí dovednost relaxovat a rozvíjí smyslové vnímání, jak zmiňuje Pehelová (2017, s. 40), zejména rozvoj sluchu. Obě autorky, Lišková (2006, s. 9) i Pehelová (2017, s. 40), se shodují na tom, že hudební činnosti jsou prostředkem k utváření základů zdravého životního stylu.

Oblast **Dítě a psychika** se dále člení na tři podoblasti:

1. Jazyk a řeč
2. Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace
3. Sebepojetí, city a vůle

Hudební činnosti jsou důležité k rozvoji řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, vyjadřování). Napomáhají dětem správně vyslovovat, ovládat jejich dech, tempo i intonaci řeči. Hudební činnosti podporují duševní pohodu a slouží také k rozvoji poznávacích procesů dětí, k rozvoji jejich představivosti i fantazie. (RVP PV, 2018, s. 17–27) Pehelová (2017, s. 41) uvádí: „*Nejdůležitější roli mají tvůrčí činnosti, které v hudebních činnostech nazýváme improvizací.*“ Hudebními aktivitami u dětí zlepšujeme také záměrnou pozornost a soustředěné vnímání, což má vliv i na hudební paměť. Hudební paměť nejlépe rozvíjíme hudbou, která děti osloví, je jim blízká. Autorka doporučuje lidovou hudbu, která je jasně členěná. (Pehelová, 2017, s. 41) Hudba úzce souvisí i s rozvojem citů a vůle. Děti by měly být vedeny k zachycování svých prožitků pomocí hudby, slovně, výtvarně, hudebně pohybovou či dramatickou improvizací. (Například mohou vyjádřit své pocity pomocí hudby nebo to, jak na ně hudba působí, co jim připomíná, vyjádřit výtvarně.) (RVP PV, 2018, s. 17–22) Pehelová (2017, s. 42) zmiňuje: „*Hudbu můžeme přezdívat jako řeč citu, protože hudba dokáže city mnohdy vyjádřit lépe než slova.*“

Záměrem vzdělávací oblasti **Dítě a ten druhý** je podporovat utváření vztahů dítěte k jinému dítěti či dospělému a posilovat jejich vzájemnou komunikaci. (RVP PV, 2018, s. 23) Hudební činnosti můžeme využít k nenásilnému zapojení dítěte do kolektivu. Děti postupně překonávají stud, učí se spolupracovat, ale i respektovat druhé. (Pehelová, 2017, s. 42) Hudební činnosti navozují příjemnou atmosféru, děti mohou vyjadřovat své pocity, emoce či náladu, ale také vnímají emoce a nálady druhých. Přispíváme tak k vytváření prosociálních postojů a také k rozvoji verbální i neverbální komunikace. (RVP PV, 2018, s. 23–24)

Hudební činnosti napomáhají k dosažení očekávaných výstupů i v oblasti **Dítě a společnost**. Záměrem vzdělávacího úsilí je uvést dítě do společenství ostatních lidí, do světa materiálních i duchovních hodnot, do světa kultury a umění. Dále pak pomoci dítěti osvojit si potřebné dovednosti, návyky i postoje a umožnit mu aktivně se podílet na utváření společenské pohody. Pomocí hudebních činností se děti učí vnímat umělecké a kulturní podněty, pozorně poslouchat, sledovat se zájmem hudební představení a hodnotit své zážitky. Také se učí vyjadřovat prostřednictvím hudebních či hudebně pohybových činností a zvládat základní dovednosti vokální i instrumentální (zazpívat píseň, zacházet s jednotlivými hudebními nástroji). (RVP PV, 2018, s. 25–26) Dle Pehelové (2017, s. 43) v hudbě často nalézáme odraz společnosti. Důkazem jsou texty lidových písní i lidové tradice spojené s hudbou, jako je například masopust, posvícení, Vánoce a další.

Vzdělávací oblast **Dítě a svět** se zaměřuje na elementární povědomí o okolním světě, jeho dění a o širším společenském i kulturním prostředí. Úkolem mateřské školy je, aby se dítě seznámilo s různými typy hudebních forem a žánrů a vnímalo, že i hudební svět je rozmanitý, pozoruhodný, pestrý a různorodý. (RVP PV, 2018, s. 28–29) Je potřeba vybírat k poslechu i zpěvu písně různého námětu. Písně s přírodními náměty, které souvisí s ekologickou výchovou, ale také písně různých etnických skupin (romské písně, indiánské popěvky), které souvisí s multikulturní výchovou. Pohybovou improvizací můžeme vyjádřit tance přírodních národů a při hře na nástroj můžeme využívat například i čínskou pentatoniku. (Pehelová, 2017, s. 43)

Současné pojetí hudební výchovy nabízí hudebním aktivitám mnoho prostoru. Přináší s sebou ale také značná rizika. Stává se, že je kladen příliš velký důraz na velmi úzce specifikovaná témata a striktní dodržování práce s námětovým okruhem. Ve snaze připravit dětem pestrou vzdělávací nabídku a splnit výchovný záměr, se potom mnohdy vytrácejí věci, které jsou z hlediska didaktických postupů v hudební výchově nutné. „*Je nutné si uvědomit, že omezovat se pouze na zpěv související s danou tematikou by bylo nesprávné. Hudební činnosti jsou mnohem pestřejší.*“ (Lišková 2006, s. 4)

Lišková (2006, s. 7) uvádí, že je důležité zachovat určité didaktické postupy. Každá z hudebních aktivit vyžaduje určité zásady, kterými je nutné se řídit. Derevjaníková (2014, s. 32–33) je definuje jako principy, základní požadavky, normy, které podmiňují charakter a efektivitu edukačního procesu. Podle Liškové (2006, s. 7) se jedná o tzv. metodické řady. Zdůrazňuje, že jsme schopni kreativně přizpůsobovat činnosti konkrétním podmínkám, schopnostem a dovednostem dětí jedině tehdy, pokud budeme jednotlivé postupy bezpečně znát. Konkrétními činnostmi, které jsou dobře didakticky zvládnuté, pak motivujeme děti

k jejich osobnímu růstu. Zezula (1990, s. 40) mezi nejdůležitější zásady řadí **názornost**, časté **opakování** popěvek, **soustavnost a cílevědomost** projevující se v plánovité a promyšlené práci učitelky, zásada **individuálního přístupu** k osobnosti dítěte, respektování jeho možností, zájmů a potřeb a zásada **aktivnosti**, jelikož právě činnosti nejúčinněji rozvíjí hudebnost dítěte a jeho hudební schopnosti. Jedná se o zásady, jejichž uplatnění zdůrazňoval již J. A. Komenský. Jsou stále aktuální, a jak uvádí Zezula, jejich dodržování je v procesu rozvíjení hudebních schopností a získávání hudebních dovedností nezbytné. Derevjaníková (2014, s. 32–34) také vychází z poznatků J. A. Komenského a podobně jako Zezula zdůrazňuje potřebu dodržovat zásadu cílevědomosti a soustavnosti, názornosti, přiměřenosti a postupnosti, tvořivé aktivity, vědeckosti, trvalosti a komplexního přístupu k hudbě.

Lišková (2006, s. 3–4) uvádí, že stále velmi záleží na osobnosti a zodpovědnosti učitele, který by měl dát hudebním aktivitám dostatečný prostor. Derevjaníková (2014, s. 30) považuje za důležité, aby učitel používal vhodné metody hudebně-výchovné práce v mateřské škole, které by měl pedagog dobře znát a správně je používat. Jejich výběr je podřízen dětem, učiteli i prostředím. Podle Liškové (2006, s. 3–4) s tím také souvisí důležitost kvalitního vzdělávání pedagogických pracovníků předškolní výchovy. To se týká zejména jejich praktických schopností a dovedností potřebných pro realizaci hudebních aktivit. Neméně důležitým úkolem učitele je vhodně děti motivovat a vzbuzovat u nich zájem o danou činnost.

1.2.1 Pěvecké činnosti

Zpěv je považován za nejpřirozenější lidský umělecký projev a lidský hlas za nejdokonalejší hudební nástroj, jehož specifickými výrazovými prostředky můžeme vyjádřit obrovskou škálu myšlenek a pocitů. (Derevjaníková, 2004, s. 56) Tichá a Raková (2007, s. 9) považují zpěv za přirozenou cestu k rozvoji hudebních schopností, řečových dovedností dítěte a také za prostředek pro komunikaci dítěte s okolím, což potvrzuje také Zezula (1990, s. 46): *„Pěvecké činnosti jsou základem hudebně-výchovného procesu, rozvíjejí smysl pro krásu zpěvu, dávají základy pěveckých dovedností a kultivují mluvní a zpěvní projev dítěte.“* Slouží k celkovému rozvoji muzikálnosti dětí a v mateřské škole jsou nenahraditelnou činností, která uspokojuje jejich základní potřeby. Zpěv dává dětem možnost být plně aktivní a samostatně se hudebně projevat.

Mezi základní úkoly učitele patří **péče o dětský hlas**. *„Dětský hlas je v raném období velmi tvárný, ale také křehký a snadno zranitelný. Hlasový orgán se teprve vyvíjí.“* (Zezula, 1990, s. 49) Proto je důležité vést děti ke správné hlasové hygieně. Hlasivkám škodí nadměrné

přetěžování a intenzivní hlasitý zpěv. Proto učitel musí dbát na to, aby děti nekřičely, ale zpívaly, délka zpívání musí být přiměřená a při výběru písní by měl vycházet především z pěveckých a hudebních schopností dětí. (Lišková, 2006, s. 23, Derevjaníková, 2004, s. 57) Než začneme pracovat s písní, měli bychom se zaměřit na její tónový rozsah, rytmickou strukturu, melodickou obtížnost, hudební formu a obsah písně. Podle těchto kritérií posoudíme vhodnost písně. Nejvhodnější jsou písně s jasně členěnou formou, jednoduchým rytmem a snadno zapamatovatelnou melodií. (Lišková, 2006, 23–25) Dle Tiché (2014, s. 21) se rozsah dětského hlasu mění s jeho věkem, ale také záleží na rozezpívanosti dítěte. Zezula (1990, s. 50) i Pehelová (2017, s. 47) tvrdí, že pro sjednocení hlasové polohy dětí v mateřské škole je nejvhodnější výchozí poloha $d^1 - a^1$.

Neměli bychom zapomínat dodržovat správné pěvecké návyky jako je správné držení těla, správnou artikulaci a vytváření správných dechových funkcí, které podminují úroveň hlasového projevu. Je potřeba děti učit dýchat celým dechovým aparátem, využívat brániční a mezižeberní svalstvo tak, aby byl výdech plynulý, rovnoměrný a hospodárný. K tomu využíváme nejrůznější vhodně motivované dechové rozcvičky. Dále je také velmi důležité tvoření tónu a rozšiřování hlasového rozsahu přirozenou cestou jako je například přiměřená transpozice popěvků po půltónech do vyšších poloh a hry s hlasem. (Zezula, 1990, 51-55, Derevjaníková, 2014, s. 60–62)

Zároveň je potřeba, aby učitel byl vždy dobrým vzorem, jelikož v tomto věku si dítě osvojuje základní pěvecké návyky zejména bezprostřední nápodobou. I při nácvičce písně používáme metodu imitační, kdy Derevjaníková doporučuje tento postup: motivace, příprava dětského hlasu (dechová a hlasová rozcvička), vzorový přednes písně, rozhovor o písni, nácvič písně a další práci s písní. (Derevjaníková, 2014, s. 88–91) Stejný postup zmiňuje také Pehelová (2017, s. 49–50), která při samotném nácvičce písně doporučuje tyto zásady, které by učitel měl dodržovat: respektovat pěvecké možnosti dětí, zpívat společně s dětmi v jejich hlasové poloze, zadat počáteční tón či zahrát předeheru, vést děti k přirozenému zpěvu ve střední síle, postupně dbát na provedení písně (zaujetí dětí, držení těla, artikulace), vést děti ke správnému frázování, obtížná místa nacvičovat samostatně v pomalejším tempu, zpěvné děti rozmístit mezi pěvecky slabší, učit děti maximálně dvě sloky písně najednou, využívat různé formy práce, nové písně opakovat ještě během dne, k písním se opakovaně vracet.

1.2.2 Instrumentální činnosti

Instrumentální činnosti vychází z přirozené hravosti dětí, z jejich zájmů poznávat, jak co zní. Napomáhají celkovému hudebnímu rozvoji dítěte a urychlují rozvoj jeho hudebních schopností. Podporují hudební vnímání, smysl pro rytmus, podněcují sluchový rozvoj dítěte, obohacují emocionální i estetické zážitky a zájem dítěte o hudbu. (Zezula, 2000; Lišková, 2006) Podle Růžičkové (2017, s. 108) se hra na nástroje stává dorozumívacím prostředkem ve smyslu verbální i neverbální komunikace, ale také posiluje rozvoj motorických dovedností a vytváření pohybových stereotypů. Děti si mohou vyzkoušet hudebně tvořit, vytvářet nové zvuky, objevovat sounáležitost při souhře i nabýt sebevědomí z předvedení krátkého sóla.

V mateřské škole využíváme snadno ovladatelné dětské hudební nástroje tzv. Orffova instrumentáře. Dělíme je na dvě základní skupiny. **Nástroje rytmické**, jako jsou například hůlky, bubínek, tamburína, drhlo, triangel, rolničky nebo činely. Druhou skupinou jsou **nástroje melodické**. Zde řadíme zvonkohry, metalofony a xylofony. V instrumentálních činnostech můžeme také využít **hru na tělo** a **netradiční hudební nástroje**, které si děti mohou samy vytvořit. Vedeme tak děti k tvořivosti, fantazii a k objevování nejrůznějších zvuků, které je obklopují. (Lišková, 2006, s. 101–102, Růžičková, 2017, s. 107) Netradičními hudebními nástroji se zabývá publikace „Hudební nástroje jinak“ od autorů Gabriely Coufalové, Iva Medka a Jaromíra Synka, která jednotlivé nástroje nejen představuje, ale také popisuje, jak je vyrobit a jak s nimi pracovat. (Coufalová et al., 2013)

Výběr hudebních nástrojů závisí na charakteru písně, hudby či činnosti. Rytmické nástroje jsou neurčitého ladění a jsou vhodné především pro vytváření doprovodů a různých zvukových efektů. Hodí se více k hudbě výrazně rytmické, pochodu, tanci. Melodické nástroje jsou naopak doporučovány k pomalým lyrickým písním. Učitel musí také vybírat přiměřený počet a druh nástrojů, aby odpovídal charakteru dané činnosti a také, aby zvládl usměrnit hru dětí na tyto nástroje. Při výběru nástrojů musíme zvažovat i technické možnosti hry a manuální zručnost dětí. Před použitím je s nástroji seznámíme. Děti by je měly umět nejen poznat a pojmenovat, ale také ho mít v ruce, ohmatat si ho a vyzkoušet, jak se na něj hraje. (Derevjaníková, 2014, s. 132–134) Růžičková (2017, s. 116–117) uvádí, že děti se učí hrát nejčastěji imitací, kdy učitel musí být dobrým vzorem, ukázat správnou techniku hry. Klade však důraz i na vymezení času pro objevování nových zvuků a individuální pokusy s nástroji. Je však potřeba jasně vymezit, kdy pracujeme podle instrukcí a vyžadovat dodržování pokynů. Učitel by měl vnímat i náladu ve skupině. Například pokud cítíme u dětí přetlak energie, lze ji odreagovat třeba bubnováním. Autorka také doporučuje stanovit pravidla ohledně půjčování

nástrojů. „*Je třeba, aby hra s hudebními nástroji děti vnímaly jako zajímavou aktivitu, kde učitelka sice vede děti k určitým pravidlům s jejich zacházením, ale nácvik konkrétních rytmických dovedností se pro děti nesmí stát drilem.*“ (Růžičková, 2017, s. 116)

Instrumentální činnosti můžeme využít při nejrůznějších činnostech. Při práci s písní, se slovem, zakomponovat je do vyprávění příběhů či pohádky, při dramatizaci, v hudebně pohybové výchově či při práci s říkadly. (Zezula, 1990, s. 149) Růžičková (2017, s. 108) nachází jejich využití také k vyjádření emocí hrou beze slov, například pomocí hudebně vyjadřovacích prostředků (nahlas, potichu, pomalu, rychle, vztekle).

1.2.3 Hudebně pohybové činnosti

Pohyb patří k nejpřirozenějším projevům člověka. Pro děti předškolního věku je neodmyslitelnou součástí každodenního konání a měli bychom usilovat o kultivaci jejich pohybového projevu. Hudebně pohybové činnosti poskytují dostatečný prostor pro aktivizaci dětí a uplatnění jejich individuality, umožňují pracovat s dětským kolektivem netradičními formami a urychlují estetický i hudební vývoj dětí. Měli bychom děti učit vnímat čtyři základní složky: rytmickou, pohybovou, taneční a uměleckou. Je však důležité, aby byla vždy zachována radost z pohybu. (Lišková 2006, s. 46 – 47, Knopová, 2005, s. 6)

Hudebně pohybové činnosti jsou výsledkem motorických a senzomotorických funkcí organismu a jejich vzájemné koordinace. V MŠ rozvíjíme schopnost správného držení těla, motoriku a kultivovanost pohybu, smysl pro rytmus, smysl pro hudební formu a schopnost jednoduché pohybové a taneční improvizace. Zezula (1990, s. 177) mezi základní prostředky realizace hudebně pohybových činností v MŠ řadí elementární pohyb s rytmickou deklamací, pohyb s hudebním doprovodem, lidové taneční hry, taneční hry umělé a jiné formy. Lišková (2006, s. 47) upřednostnila jiné členění a mezi hudebně pohybové činnosti zařazuje držení těla, uvolňovací cviky, jednoduché pohybové prvky, pohybové hry, chůzi, běh, poskoky, hru na tělo, pohyb a hudebně vyjadřovací prostředky, pohyb a poslech, pohybovou improvizaci, dětské lidové taneční hry a pohybové ztvárnění písní.

1.2.4 Poslechové činnosti

Cílem poslechových činností v mateřské škole je vychovávat vnímavého a aktivního posluchače hudby, který si získá vztah k hudbě na celý život. (Derevjaniková, 2014, s. 139) Poslechové činnosti mají dvě stránky: sluchovou a emocionální. Vnímáme základní prvky hudby. Její výšku, délku, sílu a barvu. Avšak obsah hudby není záležitostí jednotlivých komponentů, ale představuje komplex prostředků hudebního vyjádření, který má výrazný

citový vliv na člověka. Hudbu slyšíme, pocitujeme její výraz a prožíváme ji. (Zezula, 1990, s. 132–133; Lišková, 2006, s. 137) Úkolem pedagoga je učit děti vnímat krásu a jedinečnost hudby a vést je k tomu, aby jí v rámci svých možností porozuměly. (Lišková, 2006, s. 137) To znamená, že by učitel měl rozvíjet schopnost aktivně vnímat hudbu, učit citově prožívat hudbu, vést k soustředění, rozvíjet hudební paměť a představivost, podporovat fantazii, seznamovat s rozličnými hudebními žánry, nahlédnout do chápání světa hudby prostřednictvím hudebně vyjadřovacích prostředků a inspirovat k vlastnímu provozování hudby. (RVP PV, s. 15–29)

Podle Liškové přípravné stadium poslechu začíná již v rodině. Důležité je podnětné prostředí, které rozvíjí sluchové vnímání dětí. První fází poslechu je sluchová výchova. *„Zaměřujeme se na rozvoj hudebního sluchu, hudební paměti a vytváříme podmínky pro vznik hudebních představ. Prostřednictvím sluchových cvičení učíme děti rozlišovat bohatou škálu zvuků, tónů a současně je vedeme k soustředěnému vnímání.“* (Lišková, 2006, s. 138) Derevjaníková (2014, s. 140) uvádí, že děti objevují výškové vztahy, stoupající a klesající melodii, kterou pak naznačují například pohybem. Dále si všímají změny tempa, učí se reagovat pohybem na tyto změny a hledají jejich podobnost v hudebních i mimohudebních obrazech. Zaznamenávají také změny rytmických hodnot v jistém tempu (například chůze – čtvrté hodnoty not, běh – osminové hodnoty not) a dynamické kontrasty. Derevjaníková (2014, s. 141) tvrdí, že děti v předškolním věku zajímá zvukový svět okolo. To, co slyší, rádi imitují. Například zvuky zvířat, dopravních prostředků či zvuky v domácnosti. Autorka tedy považuje za potřebné upozorňovat na zvukové podněty, společně je objevovat a poznávat. Například v úplném tichu „loví zvuky“ ve třídě a poté je musí vyjádřit slovně, pohybem či hrou na hudební nástroje. Děti se tak učí poslouchat a vlastní prožitek pak vyjádřit.

Po přípravné fázi se zaměříme na poslech vlastních hudebních ukázek. Lišková (2006, s. 143–145) považuje za důležité zprostředkovat dětem co nejpestřejší hudební nabídku. Dává přednost živé hudbě, která působí více na city, ale neodmítá ani kvalitní reprodukovanou hudbu. Zmiňuje, že bychom neměli opomíjet poslech hudby populární ani hudby vážné a zdůrazňuje potřebu usilovat o vyváženost a propojenost různých hudebních ukázek. Derevjaníková (2014, s. 140) upozorňuje, že při výběru hudebního materiálu je potřeba brát zřetel na jeho estetickou a uměleckou hodnotu, ale také na pedagogicko-psychologické kritérium, které zdůrazňuje principy přiměřenosti a postupnosti. Dle Liškové (2006, s. 146–151) je k pochopení hudebního díla nutné poslech opakovat a zaměřit se vždy na jeden prvek. (Například při poslechové skladbě se zaměříme první na pochod, který si děti vyzkouší a při dalším poslechu na hudební nástroje.) Hudební ukázky mohou děti oslovit mimohudebním námětem, hudební řečí,

výrazným rytmem či dynamickými kontrasty. Hudbu můžeme přiblížit i pomocí motivace. Porozumění hudbě však vždy záleží především na vlastním prožitku dětí.

2 Specifika předškolního vzdělávání

Zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) se předškolní vzdělávání stává legitimní součástí systému vzdělávání a probíhá v mateřských či speciálních mateřských školách. Vzdělávání v mateřské škole je vymezeno Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání na státní úrovni a školním vzdělávacím programem na úrovni školní. Předškolní vzdělávání se přizpůsobuje vývojovým fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí. Je také vázáno k individuálním potřebám a možnostem dětí, které sledujeme pomocí pedagogické diagnostiky. Pedagog musí vycházet z aktuálního stavu vývoje dítěte, z jeho konkrétní životní a sociální situace, pravidelného sledování jeho vývoje a vzdělávacích pokroků. Dle těchto kritérií by měl pedagog sestavit vzdělávací nabídku tak, aby každé dítě bylo stimulováno, byla podporována jeho poznávací motivace a pedagogické aktivity probíhaly v rozsahu potřeb jednotlivých dětí. Díky tomuto pojetí je možné vzdělávat společně v jedné třídě děti s rozdílnými schopnostmi, učebními předpoklady a mohou tak být utvářeny třídy věkově homogenní i heterogenní. (RVP PV, 2018, s. 6, Zákon č. 561/2004 Sb.)

Pro optimální rozvoj osobnosti každého dítěte je potřeba v předškolním vzdělávání uplatňovat odpovídající metody a formy práce. Vhodné je využití prožitkového a kooperativního učení hrou, situačního učení, dále také spontánního sociálního učení založeného na principu přirozené nápodoby. V předškolním vzdělávání by měly být vyváženě uplatňovány aktivity spontánní i řízené a měly by být vzájemně provázané. Didaktický styl vzdělávání je založen na principu vzdělávací nabídky, na individuální volbě a aktivní účasti dítěte. Učitel by měl být průvodcem na cestě dítěte za poznáním. V předškolním vzdělávání je třeba uplatňovat integrovaný přístup. Vzdělávání probíhá v integrovaných blocích, které nerozlišují vzdělávací oblasti, ale nabízejí dítěti vzdělávací obsah vycházející ze života dítěte v přirozených souvislostech, vazbách a vztazích. (Dítě získává skutečné činnostní výstupy – kompetence.) (RVP PV, 2018, s. 7–8)

2.1 Organizace tříd v mateřské škole

Podle školského zákona jsou do MŠ přijímány děti zpravidla od 3 do 6 let, nejdříve však děti od 2 let. Od 1. 9. 2017 je předškolní vzdělávání povinné pro děti, které před začátkem školního roku dosáhly věku pěti let. (RVP PV, s. 6) Mateřská škola se organizačně dělí na třídy, do kterých je možno začleňovat děti stejného či různého věku a vytvářet třídy věkově homogenní či věkově heterogenní. „*Mateřské školy mají ve své kompetenci rozhodnout, jak*

věkově uspořádají děti do svých tříd.“ (Průcha, Kořátková, 2013, s. 95) V homogenní i heterogenní třídě by však vzdělávání mělo být vždy vázáno k individuálním potřebám a možnostem dětí a metody práce by měly mít spíše skupinový charakter. Úkolem učitelky je vést průběžnou diagnostiku dětí, a pak podle individuální potřeby dětí poskytovat podporu a pomoc.

2.1.1. Homogenní třída

Jedná se o třídu věkově velmi blízkých dětí, u kterých se projevuje specifické chování charakterizující určitou vývojovou etapu. Nejvíce patrné je to u nejmladších dětí. Často se zde objevují problémy s adaptací dětí, což ovlivňuje celkovou atmosféru ve třídě. Vzájemná komunikace je velmi náročná, děti v tomto věku ještě neumí samy řešit problémy a často u dětí ještě převažuje samostatná hra. Můžeme pozorovat i častý stereotyp ve hře. Sebeobslužné činnosti zabírají dětem i učitelce mnoho času, který by děti raději strávily hrou. U starších dětí ve věku 4–5 let si děti ve skupině už ví lépe rady a jsou odolnější vůči přechodu mezi rodinou a mateřskou školou. Stále se však projevuje větší stereotyp ve hře a mezi dětmi se objevují rozdíly, kterým by měla učitelka věnovat pozornost ve vzdělávací nabídce. U nejstarších dětí ve věku 5–6 let můžeme ve hře sledovat vrcholnou etapu dětské symbolické hry a také vrchol kooperativní hry. Děti mají větší možnost přirozeně prostřídávat skupinu hrajících si dětí a různě je podle zájmů obměňovat. Může zde však převažovat větší soutěživost až soupeřivost, jelikož děti umí hodnotit své výsledky a vzájemně je porovnávají. Učitelka musí v těchto třídách pečlivě promýšlet vzdělávací nabídku. Měla by využívat skupinovou a individuální nabídku, i když se jedná o stejně staré děti. (Průcha a Kořátková, 2013, s. 93, Kořátková, 2014, s. 214–215) *„Věkově stejnorodé skupiny znamenají snadnější plánování práce pro učitelku, ale zároveň nebezpečí menší individualizace vzdělávací nabídky.*“ (Průcha a Kořátková, 2013, s. 95)

2.1.2. Heterogenní třída

Věkově smíšené třídy připravují přirozené prostředí pro různě staré děti. Nejlépe zrcadlí společnost jako takovou a připomínají sourozenecké prostředí. Děti se v ní mají možnost mnohostranněji rozvíjet. Probíhá zde vzájemné učení dětí. (Průcha a Kořátková, 2013, s. 92, Kořátková, 2014, s. 212)

Mladší děti pozorují a napodobují starší děti, které jsou pro ně inspirací a snaží se jim vyrovnat. Například ve vyjadřování, v dovednostech sebeobsluhy či v herních činnostech. Většina mladších dětí ocení zapojení do hracího procesu se staršími dětmi. Mohou sledovat

fungování kooperace ve skupině, také jak starší děti řeší nedorozumění a pozorují, že určité chování má své důsledky. **Starší děti** vnímají svou důležitost ve skupině. Mohou se podílet na učení mladších dětí, což je vede k citlivosti při pomáhání a celkově k prosociálnímu chování. Výhodou je, že starší děti, které se z nějakých důvodů nemohou zařadit mezi své vrstevníky, se mohou přirozeně začlenit mezi mladší děti. **Učitelka** musí volit cíle a přípravu vhodných nabídek s ohledem na věkové skupiny ve třídě, a přitom musí nezbytně používat diferenciované, individualizované či skupinové metody práce. Děti si však zároveň mohou vybrat lehčí či obtížnější činnosti bez ohledu na věk. Učitelka by také měla hledat způsoby zapojení starších dětí, posilovat jejich citlivost a ochotu pomoci. Děti pak mají možnost zažít odpovědnost za sebe i druhé. (Průcha a Kořátková, 2013, s. 92, Kořátková, 2014, s. 212–213)

3 Folklór

3.1 Obecně o folklóru

Zájem o lidovou kulturu pramení z potřeby člověka cítit sounáležitost s určitým společenstvím a také z touhy poznat své kořeny, které pomáhaly formovat naše vztahy k rodině, obci i širšímu společenství. **Význam lidové kultury** spočívá především v hodnotách, jež přisuzujeme tradici. S lidovou kulturou se dnes setkáváme spíše jako s projevy zájmové umělecké činnosti, která je inspirována především folklórními prvky. A to zejména hudebními, tanečními a slovesnými. Tyto aktivity řadí soudobá etnologie pod pojem **folklorismus**. Tento pojem je chápán jako vědomá péče o regionální kulturní tradice a také jako součást soudobé masové kultury. (Jančář, 2000, s. 7) V současné době se novodobá amatérská činnost na Moravě projevuje v rostoucím počtu folklórních tanečních souborů, cimbálových a obdobných hudebních skupin, ale také v obnovování či zakládání folklórních festivalů jako jsou například Rožnovské slavnosti či obnovené lašské Ondrášovské slavnosti. Obsah lidové kultury je však daleko hlubší a nemůžeme ho omezovat jen na festivalová podia. V lidové kultuře se prolínají všední a sváteční dny, spojené především s rolnickou prací a náboženským životem, které na festivalové podium přenést nelze. Lidovou kulturu ale můžeme žít a připomínat si ji v konkrétních regionech a při konkrétních událostech. (Jančář, 2014, s. 60–62) Podle Bonuše (1964, s. 5–7) se v lidovém umění ve velké míře a s osobitým uměleckým způsobem odrazily určité fyzické, psychické a morální rysy našeho národa. Historický vývoj naší země, různé přírodní podmínky, rozličný hospodářsko-spoločenský vývoj i vyhraněné tradice jednotlivých regionů přispěli k zajímavé rozmanitosti a pestrosti v jednotlivých oblastech.

3.2 Dětský folklór

Dětský folklór představuje širokou oblast hudební, taneční, dramatické, pohybové a slovesné tvorby, jejímiž tvůrci jsou děti a dospívající. (Bonuš, 1964, s. 98) Podle Pospíšilové a Uhlíkové (2014, s. 10) se dětský folklór člení na dvě vrstvy, které se však navzájem prolínají. Jedná se o **folklor pro děti**, kam řadíme například ukolébavky, písně a hry jako „Vařila myšička kašičku“, a další folklórní produkty, které se děti učí od dospělých a upravily si je pro vlastní potřebu – přizpůsobily je svému duševnímu světu i pohybovým možnostem. Druhou vrstvou je **vlastní folklór dětí**. Zde Bonuš (1964, s. 98) i Pospíšilová a Uhlíková (2014, s. 10) zařazují vlastní tvorbu dětí, tedy hry, tance, písně a říkadla, které si děti vytvořily samy pro sebe. Hranice mezi těmito skupinami není jasně daná, jelikož nelze jasně určit, které hry, říkadla či hádanky vznikly původně mezi dospělými a přenesly se postupně do světa dětí. Folklór dětí se tedy

rozvíjí v konfrontaci s předlohami ze světa dospělých. Bonuš (1964, s. 98) dále uvádí, že v dětském folklóru se odráží celý svět dětí. Jejich společenský život, jejich životní podmínky a prostředí, ve kterém vyrůstaly. Podle obsahu, formy a tvárných uměleckých prostředků dětský folklór rozděluje na říkadla, rozpočítadla, hry, tance, drobné dramatické útvary, popěvky, písně a dětské hudební nástroje. Při realizaci zmíněných činností je nezbytné dodržovat určité postupy a zásady.

3.3 Folklór na Novojičínsku

3.3.1 Pomezí Valašska a Lašska = Novojičínsko

Z pohledu dnešního etnografického členění leží oblast Novojičínka na pomezí Valašska a Lašska. (Jančář, 2000, s. 24–25) Samotné město Nový Jičín bylo až do roku 1945 ve velké míře osídleno německým obyvatelstvem. Lidový folklór se tedy orientoval spíše na oblast Kravařska. Po odsunu německého obyvatelstva, tedy po II. sv. válce se poměr národnostního složení města obrátil a Nový Jičín se stal opět českým městem. Město bylo osídleno lidmi z různých krajů. Z tohoto důvodu nemá město Nový Jičín osobitou lidovou kulturu, která by pramenila se zvyků a tradic předků. Zájem o lidovou kulturu však lidé projevovali stále, a proto si zdejší lidé přivlastnili lidové tradice zejména z Valašska a Lašska. Lidová kultura v Novém Jičíně má však stále určitý vztah i ke Kravařsku. (Jurok et al., 2011)

Okolní vesnice a města Nového Jičína však mají bohatou lidovou kulturu pramenící z lidových tradic Valašska či Lašska, které se zde přenášejí z generace na generaci. Oblast Novojičínka leží při severovýchodním okraji Valašska, kde se zároveň prolíná s jižním okrajem Lašska. (Jančář, 2000, s. 24–25) Lidová kultura na Novojičínsku je tedy bohatá, pestrá a zájem o ni v současné době stále roste.

3. 3.1.1 Valašsko

Valašsko je národopisná oblast na východní Moravě, jejíž jádro se nachází mezi Veřovskými vrchy, Radhošťskými Beskydy a Javorníky. Valašsko patří mezi nejvýraznější etnografické oblasti v českých zemích. (Jančář, 2000, s. 23–25)

Oblast Valašska nebyla nikdy úředně vymezena a nejednalo se ani o politický či etnický celek. O určení hranic této oblasti bylo vedeno mnoho sporů. Územní rozsah Valašska se v jednotlivých vývojových etapách měnil. V 17. století patřilo mezi hlavní rysy salašnické hospodaření spojené s karpatskou kulturou, které však začalo upadat a od 19. století se hlavními rysy, které oddělovaly tuto oblast, staly kroj, architektura a dialekt. „V současné době se pak

tato oblast vymezuje podle toho, jaký mají obyvatelé názor na svou příslušnost k etnografickému regionu, a tím dochází k rozlišení na jádro regionu, okrajové území a přechodné území.“ (Šuleř, 1989, s. 16)

Národopisci a dialektologové se však stále snaží stanovit přesnou hranici Valašska. Podle Jančáře (2000, s. 24–25) mezi nejvíce zpopularizované vymezení patří pojetí J. Válka, který zahrnuje do oblasti Valašska 203 obcí kolem těchto městských středisek: Valašské meziříčí, Rožnov pod Radhoštěm, Frenštát pod Radhoštěm, Štramberk, Starý Jičín a Kelč, kde jde o severní Valašsko, a Vsetín, Vizovice, Zlín, Valašské Klobouky a Brumov, kde jde o jižní Valašsko. Studii J. Válka, z roku 1929–1930, řadí k nejhodnotnějším pracím také Štika (2007, s. 179), který uvádí, že nejvýznamnějším kritériem při studii J. Válka bylo „*vědomí pospolitosti a sounáležitosti, a to v době, kdy nejnovějšími vlivy nebylo nivelizováno*“.

3.3.1.2 Lašsko

Lašsko je umělé, zřejmě novodobé označení oblasti v pásmu ležícím mezi Kravařskem, Valašskem a slezským Těšínskem. Mladší zmínky nasvědčují, že jméno Lachů nebylo obecně rozšířeno, a pokud už se vyskytovalo, mělo spíše pejorativní význam. (Jméno Lachů bylo použito již v roce 1775 v těšínském urbáři pro obyvatele nížinné oblasti na Těšínsku, avšak z této ojedinělé zprávy neplyne, jak je chápal nebo používal místní lid.) Podle Jančáře (2000, s. 25–26) bylo původní pojetí moravského a slezského Lašska jako nevelké oblasti kolem Kopřivnice, Příbora, Frýdku a Místku, Ostravy, Frýdlantu na Ostravicí a částečně i sousedství Štramberska a Frenštátu pod Radhoštěm na přechodu k Valašsku. Tento kraj se lišil částečně lidovou kulturou, ale především nářečím od Valašska na jihu a hlavně od poněmčeného Kravařska na západě. Kroji se blížilo spíše krojům Kravařským. Jde v podstatě o část českého obyvatelstva severovýchodní Moravy a přilehlé části těšínského Slezska, která se kulturně ocitá na hranici Hané, popř. Záhoří, a Valašska, ale též národnostně smíšeného Kravařska. Současně však užíváme pojmenování Lachů a Lašska také pod sto let působícím vlivem jejich popularizace uměleckými díly, například Lašských tanců od Leoše Janáčka, která je zbavují někdejšího pejorativního příděchu. (Jančář, 2000, s. 25–26)

3.3.2.1. Lidová píseň na Novojičínsku

Podle Jančáře (2000, s. 275) se jako lidové písně obvykle označují písně jednoduchého tvaru a uměleckého výrazu, které provázejí nejrůznější slavnosti i všední okamžiky lidského života. Jejich autoři nebyli zpravidla známí a tvar písně procházel po generace procesem „obrušování“ převážně ústním tradováním. Na Novojičínsku bylo slyšet písně valašské i lašské,

kteře vypořídajř nejn o zvyčřh a tradicřh tohoto kraje, ale i o lidech samotnřh. Kubeša (1940, s. 4–5) zmiřuje, že staršř přsně jsou často vřžněho řazu, s přřkrasami a střřřdavřm taktem i rytmem. Novějšř jsou pak veselejšř a jednoduššř. Typickř je „valašskř kvarta“ a „valašskř septima“. Působř zajímavě a nalezneme je v mnoha mřstnřh přsnřh. Kubeša (1940, s. 4–5) dřle uvřřř, že poměřně nejvřce je přsnř svatebnřh, jelikož svřtečnř nřlada pobřzř svatebčany, aby přřspěli k zřbavě a ke zpěvu, ale také nechybř přsně salašnickě či přsně, kteře se zpřvaly o žnřh, koledy, dětskě přsně a mnohě dalšř.

3.3.2.2 Lidovř hudba na Novojičřnsku

Přsně a tance jsou spjaty s lidovou hudbou. Na Valašsku i Lašsku, a tedy i na Novojičřnsku, je typickř cimbřlovř muzika. Jejřm zřkladem jsou přvnř housle (hrajř přvnř hlas), druhě housle (hrajř druhř hlas), housle, kteře hrajř kontry, cimbřl a kontrabas. V cimbřlově muzice mřžeme také slyšet violu, violoncello, přřčnou i zobcovou flětnu či klarinet. Objevujř se však i nejřřznějšř „přšřaly“, kteře si podle Kubeši (1940, s. 4) dřřve dělali napřřřklad valaši na salašřh či je vyráběli „ogařř“ ve volnřh chvřřh. Vraneckř (1963, s. 21–67) popisuje řřzně druhy přšřal, kteře se na Valašsku vyráběly a některě dosud vyrřbř. Napřřřklad flětna bez otvorř se na Valašsku nazřvala „koncovka“, technicky dokonalejšř přšřaly s třemi otvory se nazřvajř „fujarky“. Dalšřm typem jsou „salašovky“, „frkřlky“, „gęgalky“ a dalšř.

4 Projekt

4.1 Popis projektu

Následující projekt je zaměřen na seznámení dětí s tradicemi a zvyklostmi z oblasti Novojičínska prostřednictvím hudebních činností. Průvodci projektu jsou dva „ogari“, Ondra a Jura, kteří žijí právě na Novojičínsku. Na začátku projektu chlapce dětem představíme a s jejich pomocí budeme děti seznamovat s některými tradicemi a zvyklostmi z oblasti Novojičínska. Přiblížíme dětem, co během roku chlapci prožívají, jaké jsou jejich každodenní činnosti, ale také jak prožívají významné svátky. Chlapce znázorníme pomocí maňásků (dvou chlapců v kroji). Postavy „ogarů“ Jury a Ondry pochází z knížky „Pásli ovce valaši“ od Marianny Grznárové, jejíž příběhy nás budou také doprovázet. (Grznárová, 1981)

Seznámíme děti s folklórem na Novojičínsku, tedy s folklórem z oblasti Valašska i Lašska. Písňe obsažené v projektu jsou nejčastěji čerpány ze sběratelského díla Arnošta Kubeši a Jana Nepomuka Poláška, ale práce obsahuje také písňe, které hrají a zpívají místní cimbálové muziky. Dalším významným pramenem je dílo Karla Plicky a Františka Wolfa „Český rok v pohádkách, písňích, hrách a tancích, říkadlech a hádankách“, které je rozděleno do čtyř samostatných dílů, „Jaro“, „Léto“, „Podzim“ a „Zima“. V práci nalezneme také písňe či říkadla ze sběratelského díla Eduarda Pecka, Štěpána Kotka, Joži Orsága Vraneckého a dalších. Nesmíme opomenout zmínit významné dílo Zdeny Jelínkové, její „Dětské taneční hry z Valašska“. Všechny písňe, které s dětmi budeme zpívat, jsou přepsány do jednotného notového zápisu, je však zachována jejich původní podoba, včetně frázování, užití nářečních výrazů v názvu i textu písňe, a také akordových značek, které však nalezneme pouze u některých písňích.

Práce obsahuje převážně lidové písňe, ale budeme pracovat také s písňí „Návrat“ z repertoáru souboru Hradišťan. Autorem textu písňe je František Halas a hudbu složil Pavel Jurkovič. Poslech této písňe nás bude doprovázet při hudebně pohybové hře „Na vlaštovky“. Dále budeme pracovat také s poslechem skladby Ilji Hurníka „Kukačka“ ze suity Čtvero ročních dob, oddíl „Jaro“, kdy budeme ve skladbě hledat zvuk kukačky, který nám zahraje klarinet. Tyto dvě skladby nejsou lidové, jsou však vhodné k aktivitám, u kterých je využijeme a mohou děti obohatit svou strukturou, nástroji, které zde mohou slyšet i kvalitním hudebním provedením.

4.1.1. Struktura projektu a jeho časové vymezení

Jedná se o dlouhodobý celoroční projekt, který je rozdělen do čtyř částí dle jednotlivých ročních období. Projekt začíná obdobím podzimu, jelikož školní rok začíná právě v září. Každé období je pak dále členěno do jednotlivých tematických bloků, které již obsahují konkrétní činnosti. Jedná se o činnosti převážně hudební, tudíž by měly být integrovány do školního vzdělávacího programu dané mateřské školy tak, aby byly průběžně zařazovány, navazovaly na sebe a provázely děti tradicemi, které jsou v daný čas aktuální.

U každé činnosti je popsána její motivace a realizace. U jednotlivých činnostech se realizace liší dle jejich specifik, ovšem u nácviu písně je struktura stále stejná, a to motivace, dechové cvičení, rozezpívání, samotný nácvik písně imitační metodou a další práce s písní. Notové zápisy písní a texty říkadel jsou pro větší přehlednost vloženy přímo do textu práce k popisům jednotlivých činností. Jasná struktura a podobný způsob provedení činností v práci má pomoci pro snadnější práci s dětmi, které si navyknou na určitý systém. Lépe se jim pak pracuje, protože „ví jak na to“. To však neznamená, že nebudeme dětem připravovat pestrou nabídku a široké spektrum činností.

4.1.2. Záměr a cíle projektu:

Hlavní záměr projektu:

Hlavním záměrem projektu je seznámit děti v mateřské škole s folklórem na Novojičínsku pomocí hudebních činností. Vzbudit u dětí zájem o hudební činnosti, motivovat je k osvojování lidových písní i říkadel a seznamovat je s tradicemi regionu Novojičínsko. Dále také budovat u dětí vztah k místu, kde žijí, pěstovat v nich zájem objevovat místní lidovou kulturu a hodnoty. V neposlední řadě vést děti k uvědomění, že hudba vypovídá o životě našich předků, jelikož doprovázela jejich každodenní život i sváteční události.

Hlavní cíle projektu:

Kognitivní:

- Přiblížit dětem lidové tradice na Novojičínsku a život našich předků, jejich oblékání a zvyklosti. Seznámit je se základními informacemi o okolním prostředí.
- Seznámit děti s lidovými písněmi, říkadly, pranostikami a tanci z Valašska i Lašska a místní cimbálovou muzikou.
- Vytvořit u dětí povědomí o existenci různých nářečí a seznámit je s nářečím místním.
- Seznámit děti s jednoduchými hudebními nástroji z Orffova instrumentáře.

Psychomotorické:

- Pomoci dětem osvojit si základní hudební návyky a pravidla hudební hygieny.
- Rozvíjet hudební schopnosti a dovednosti dětí.
- Vést děti k osvojení vybraných hudebně pohybových a rytmických činností.
- Naučit děti zacházet s jednoduchými hudebními nástroji z Orffova instrumentáře.

Afektivní:

- Pěstovat v dětech zájem o hudbu a folklór a vytvářet si pozitivní vztah k hudebním činnostem a lidovým tradicím.
- Umožnit dětem zažívat radost hudby a pohybu, z tvořivosti našich předků i z tvořivosti vlastní.
- Motivovat děti a umožnit jim vyjádřit své pocity, zážitky, nápady a emoce nejen slovně, ale i hudebními, dramatickými, výtvarnými či pohybovými činnostmi.

Cíle projektu z pohledu RVP PV:

Cíle projektu vychází také z cílů rámcového vzdělávacího programu, jehož záměrem je rozvíjet každé dítě po stránce fyzické, psychické i sociální. Při tvorbě projektu nesmíme opomenout na rámcové cíle (záměry), které by měli při své práci sledovat všechny instituce poskytující předškolní vzdělávání, respektive jejich učitelé.

Mezi **rámcové cíle**, kterými se řídí i tento projekt, patří:

„1. *Rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání.*

2. *Osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost.*

3. *Získání osobní samostatnosti a schopnosti projevat se jako samostatná osobnost působící na své okolí.“*

(RVP PV, 2018. s. 10)

Projekt také napomáhá k naplnění cílů jednotlivých vzdělávacích oblastí, které jsou formulovány v podobě dílčích cílů pro učitelku a očekávaných výstupů pro dítě. Pro přehlednost jsou rozděleny do tří oblastí – biologické, psychologické a sociální. Dílčí cíle i očekávané výstupy by měly korespondovat s třídním vzdělávacím programem.

Biologická oblast:

Cíle: (Co by učitelka měla rozvíjet.)

- Rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsah pohybu, dýchání), ovládnutí pohybového aparátu.
- Rozvoj a užívání všech smyslů.
- Osvojení si poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví, bezpečí, osobní pohody i pohody prostředí.
- Vytváření zdravých životních návyků a postojů jako základů zdravého životního stylu.

Očekávané výstupy: (Čeho by dítě mělo dosáhnout.)

- Sladit pohyb s rytmem a hudbou.
- Zvládnout základní pohybovou orientaci.
- Ovládnout dechové svalstvo.
- Vědomě napodobit jednoduchý pohyb.
- Vnímání a rozlišování pomocí všech smyslů.
- Zachovávat správné držení těla.
- Pojmenovat základní části těla, některé orgány, znát jejich funkce.
- Zacházet s jednoduchými hudebními nástroji.

Psychologická oblast:

Cíle: (Co by učitelka měla rozvíjet.)

- Rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních i produktivních.
- Rozvoj zájmu o psanou podobu jazyka i další formy sdělení verbální i neverbální (hudební, výtvarné, pohybové, dramatické).
- Rozvoj komunikativních dovedností.
- Rozvoj, zpřesňování a kultivace smyslového vnímání, rozvoj paměti a pozornosti.
- Posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování).
- Rozvoj a kultivace mravního a estetického vnímání, citění a prožívání.

Očekávané výstupy: (Čeho by dítě mělo dosáhnout.)

- Správně vyslovovat, ovládnout dech i tempo řeči.
- Vyjadřovat samostatně a smysluplně své myšlenky, nápady a pocity.
- Domluvit se slovy i gesty, improvizovat.

- Porozumět slyšenému.
- Učit se z paměti krátké texty, vědomě si je zapamatovat a vybit.
- Utvořit jednoduchý rým.
- Projevovat zájem o knížky, soustředěně poslouchat četbu a hudbu.
- Vědomě využívat všechny smysly.
- Vnímat, že je zajímavé dozvídat se nové věci.
- Řešit problémy, úkoly a situace, myslet kreativně.
- Vyjadřovat svou představivost, fantazii, své prožitky v tvořivých činnostech (hudebních, výtvarných, pohybových či dramatických).
- Přijímat pozitivní ocenění i svůj případný neúspěch.
- Prožívat radost ze zvládnutého.

Sociální oblast:

Cíle: (Co by učitelka měla rozvíjet.)

- Posilování prosociálního chování a vytváření prosociálních postojů.
- Rozvoj interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních.
- Rozvoj kooperativních dovedností.
- Vnímat a přijímat základní hodnoty v tomto společenství uznávané.
- Rozvoj základních kulturně společenských postojů, návyků a dovedností dítěte.
- Vytvoření povědomí o mezilidských morálních hodnotách.
- Seznamování se světem lidí, kultury a umění. Seznámení se s místem a prostředím, kde žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu.
- Vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, s živou i neživou přírodou, lidmi a společnostmi.
- Vytvoření aktivních postojů ke světu, k životu, pozitivních vztahů ke kultuře a umění.
- Rozvoj společenského i estetického vkusu.

Očekávané výstupy: (Čeho by dítě mělo dosáhnout.)

- Porozumět běžným projevům vyjádření emocí a nálad.
- Přirozeně a bez zábran komunikovat s druhým dítětem.
- Spolupracovat s ostatními.
- Pochopit, že každý má ve společenství svou roli.
- Dodržovat pravidla her a jiných činností.

- Vnímat umělecké a kulturní podněty, pozorně naslouchat, sledovat se zájmem literární či hudební představení a hodnotit svoje zážitky.
- Vyjadřovat se prostřednictvím hudebních a hudebně pohybových činností, zvládat základní hudební dovednosti vokální i instrumentální.
- Osvojovat si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké.
- Vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý.

(RVP PV, 2018, s. 14–29)

4.2.1 PODZIM

4.2.1.1 Tematický celek HODY

Motivace:

Ve vesničce Štramberk, kde žila babička Jury a Ondry, se právě chystaly hody. Blížil se svátek sv. Kateřiny a to je patronka zrovna jejich kostela. Ondra s Jurou dobře věděli, že když má svátek Kateřina, bude u babičky velká sláva, plno hostů, muziky i tance. Ondra měl tento čas obzvláště rád, protože za týden jej čekaly hody u kmotřičky Aničky v Hodslavicích. Tam mají kostel sv. Ondřeje. A to bude teprve sláva. Nejen, že tam pojedou na hody, ale to má Ondra dokonce i svátek. To jistě něco hezkého dostane.

Rozhovor s dětmi. Otázky typu: „Byl už někdo na hodech nebo se na ně chystá? Má někdo zrovna o hodech svátek?“

Popis činností:

Rytmické cvičení „Co tam dáme“

Motivace: Na hody se musí připravit spousta dobrot. Většina hospodyňek před hody vaří, peče i smaží nejrůznější jídla. Otázky na děti: „Jaká jídla hospodyňky asi chystají? Co doma chystá maminka, když něco slavíte?“ Ondra s Jurou se rozhodli také něco přichystat. Vymysleli, že upečou koláče.

- Nevěděli však, co všechno se do koláčů dává. Musíme jim pomoci vybrat správné přísady. Na zemi jsou rozmístěné obrázky různých surovin a přísad, které se do koláčů dávají, ale také věci, které do koláčů rozhodně nepatří. Děti vybírají ty, které do koláčů patří. Jejich názvy si společně vytleskáváme.
- Když máme vybrány přísady, pustíme se do míchání. První věta je refrén, který se opakuje. Druhá věta je proměnlivá podle toho, jakou děti vyberou přísadu. Podtržené slabiky zdůrazňujeme ťukáním nebo tlesknutím. Na slova „než to všechno zamícháme“ a „pak to všechno zamícháme“ opíšeme rukama před tělem 2x kruh, jako bychom míchali vařečkou.

Všechny děti se ptají: „**C**o tam **d**áme, **C**o tam **d**áme, než to všechno zamícháme.“

Jedno dítě: Vybere obrázek například mléka a dané slovo řekne nahlas a vytleská.

Opět všechny děti: „**M**léko **d**áme, **m**léko **d**áme, pak to všechno zamícháme.“

(Převzato a upraveno z Růžičková, 2017, s. 131)

Hra na zvony

Motivace: Když máme přichystáno jídlo pro naše hosty, vydáme se do kostela. Před mší sv. vždy vyzvánějí zvony. Dnes už na to máme techniku, ale dříve musel někdo zvon rozhoupat. A to si Jura s Ondrou chtěli vyzkoušet. Zatím je k tomu však nepustili, tak se alespoň tajně chodili dívat do věže kostela. „Ogaři“ velmi rádi poslouchali, jak zvony bijí. Poslechneme si zvuk alespoň malého zvonečku.

- My si dneska zahrajeme na zvony, které zkusíme sami rozeznít. Děti zpívají na jednom tónu – v prostoru kolem tónu a1 – „bim, bam“. Hlavou naznačujeme pohyb zvonu. Závěrové „m“ necháváme doznít.
- V blízké době se s dětmi vydáme na prohlídku kostela v Novém Jičíně. Podíváme se také do věže ke zvonům.

Dechové cvičení „Kopeček“

Motivace: Jak přišli lidé z kostela, tak se jedlo, pilo, hodovalo, povídalo a tancovalo. Také Ondra s Jurou se pustili do jídla. Tolik dobrot mají málokdy. Bříška se jim pořádně naplnila, tak, že se jim pěkně nafoukla.

Děti cvičí nádech v lehu na zádech, mají pokrčená kolena. Na břicho si položí půllitrovou průhlednou láhev s vodou, kterou drží oběma rukama. Nadechnou se do břicha (udělá se jim kopeček, jak když je břicho pořádně najezené a láhev je nahoře) a poté pomalu vydechují. Pozorujeme pohyb vody v láhvi. Nejprve cvičí starší děti a mladší se dívají. Poté cvičí mladší děti a starší jim pomáhají.

Vysvětlíme si, kudy proudí vzduch do těla, ukážeme si a pojmenujeme jednotlivé části těla – kde máme ramena, břicho, plíce.

(Převzato a upraveno z Kubecová, 2017, 68)

Taneční hra na Elišku

Ne - by - la E - liš - ka pyš - ná, pyš - ná, pře - ce k nám
na ho - dy přiš - la, přiš - la E - liš - ko, Po - hlad' si
své zla - té líč - ko, pos - koč si bo - sú no - žič -
kú, vy - ber si z ko - la dru - žič - ku.
Z rů - že květ, z rů - že květ o - vi - nu - la si ce - lý svět.

(Převzato z Jelínková, 1985, s. 30)

Motivace: Pokaždé, když jsou hody, hrají Ondra s Jurou společně s dalšími dětmi nejrůznější hry a skotačí. Stejně jako všechny děti, když se jich více sejde a je veselo. Jednu taneční hodovou hru si dneska zahrajeme i my ve školce.

Rozezpívání:

Má - ma má mí - su

(Třeba plnou sladkostí nebo jiných dobrot.)

Zpíváme nejprve v C dur a pak po půltónech transponujeme do dalších tónin.

Nácvik písně: Imitační metodou, učitelka předzpívá 2 takty písně, děti opakují, poté následující dva takty → spojíme 4 takty dohromady a takto celou píseň postupně nacvičujeme.

Popis hry: Děti utvoří kruh, uchopí se za ruce. Uprostřed je Eliška. (Pokud je uprostřed chlapec, je to Ondrášek a zpíváme: „Nebyl náš Ondrášek pyšný...“.) Kolo se točí a děti zpívají taneční

píseň. Eliška se nejprve sama točí na místě („Nebyla...přišla“), a to obvykle chvíli napravo, chvíli nalevo, ruce má v bok. Potom si pohladí tváře (viz příslušný text), poskočí si na jedné noze, ruce v bok a vybere si někoho z kola tím, že k němu přijde a pokloní se mu či ho jen vezme za ruku. Na text „z růže květ...celý svět“ kruh pokračuje v otáčení a dvojice uprostřed se uchopí a tančí (Větší na valčík, menší se zatačí za lokty.) Potom se prostřední vystřídá a hra pokračuje.

(Převzato a upraveno z Jelínková, 1985, s. 30)

Píseň „Za zlé nemějte“ (z Valašské Jasenice)

Za zlé ne-měj - te, že zme tu by - li a váš po-cti - vý dům na-ščí-vi - li.

//: Že zme tu byli, za zlé nemějte, ://
 //: a s Pánem Bohem tu ostávejť. ://
 //: Že zme tu byli za zlé nemějte, ://
 //: a do tak roku nás tu čekaňte! ://

(Převzato z Kubeša, Polášek, 1940)

Motivace: Když nastal večer a lidé společně oslavili hody, popovídali si, pojedli spoustu dobrot, třeba i zazpívali a zatancovali, vydali se na cestu domů. (Můžeme se zeptat dětí, co všechno o hodech lidé dělali.) Určitě však hosté poděkovali domácím za dobrodiní. Někteří poděkovali třeba i písničkou. Ondra s Jurou znali také jednu písničku, kterou vždy zpívali na poděkování. My se ji také zkusíme naučit, protože když nás někdo pohostí, je slušností mu poděkovat. A proč ne třeba písničkou.

Dechové cvičení: Postavíme se do stoje mírně rozkročeného a nadechneme se nosem do břicha, nezvedáme ramena. Následuje pomalý plynulý výdech jako bychom chtěli sfouknout několik svíček na jeden nádech.

Rozezpívání: Zazpíváme si známé lidové písně, které jsme se s dětmi již učili (Maličká su, Když jsem husy pásala,...). Zazpíváme celkem tři písně, jednu v C dur, druhou v D dur a třetí v E dur. Můžeme měnit dynamiku zpěvu.

Nácvik písně: Imitační metodou.

4.2.1.2 Tematický celek Kroj

Motivace:

Když se slavily hody, Ondra s Jurou i všichni ostatní si oblékli to nejlepší, co měli – slavnostní kroj. Otázky na děti typu: „Kdo z Vás už měl na sobě kroj? Ví někdo, jak vypadá kroj u nás? Má ho někdo doma?“ My si dneska ukážeme a vyzkoušíme, jak takový kroj vypadá, abychom si ho třeba také někdy mohli vzít na hody.

Popis činnosti:

Jaký máme u nás kroj

Učitelka donese do mateřské školy kroj. Jednak dětský, který si děti mohou vyzkoušet, ale také pro dospělé, aby děti věděly, jak vypadá. (V Novém Jičíně se nejčastěji nosí kroj valašský. V okolních vesnicích je možné využít také kroj štramberský a další, které jsou pro dané místo typické.)

Jednotlivé části kroje si učitelka společně s dětmi představí a jejich název si vždy vytleskají. (Učitelka vyťukává rytmus na hůlky.) Představenou část kroje si po vytleskání obléknou vybrané děti – jeden chlapec a jedna dívka.

KROJ (z Valašska):

Žena: červená kordulka s vyšíváním, zástěra do pasu „fěrtůšek“ z modrotisku, bílé rukávce, kapesník, rubáč, spodnice, sukně „orliánka“, ponožky, krpce, šátek

Muž: lněná košile, spona „kotule“, brunclek, nohavice, opasek, holinky/krpce, klobouk, beranice, obušek „valaška“

(Drápalová a Tichá, 2017)

Kroj máme položený na zemi uvnitř kruhu a jedno dítě vždy vybere a zvedne jednu část kroje. Například „fěrtůšek“. S vytleskáváním opakujeme slovo stále za sebou, ale měníme dynamiku (postupně zesilujeme či zeslabujeme na hlase) nebo měníme tempo řeči. Cvičení několikrát opakujeme s dalšími částmi kroje.

Píseň: „Zavrt' sa ně, cérečko“ (z Valašska)

F C C

Za - vrt' sa ně, cé - reč - ko, ja - ko plu - žné ko - leč - ko, ej, za - vrt'

7 C7 F Dmi Gmi C F

sa ně eš - tě raz, u - kaž ja - ký fěr - toch máš!

//: Široký je, široký, šila jsem ho tři roky, ://
//: ej, široký je velice, šila jsem ho k muzice.://

(Převzato od cimbálové muziky „Malý Burianek“ ze Základní umělecké školy v Kopřivnici)

Motivace: Když se „cérka s ogarem“ obléknou do kroje, to se pak tančí jedna radost. „Cérečkám“ se krásně točí sukně a „ogaři“ jim zpívají třeba takovou píseň, kterou si teď zazpíváme i my. (Učitelka dětem předzpívá písničku.)

Rozdýchání: Nádech do břicha a pomalý plynulý výdech. Nezvedáme ramena. „Jako když vítr natřásá cérečkám sukénky.“ Dáme si ruku na břicho, abychom cítili, jak sval bránice pracuje.

Rozezpívání: Děti vybírají z košíčku jednoduché lidové písně, které již známe. Ty si zazpíváme ve 3 tóninách. (Tóniny vybíráme dle melodie písní tak, aby rozsah odpovídal schopnostem a dovednostem dětí.)

Nácvik písně: Imitační metodou.

Další práce s písní: Až píseň umíme, rozdělíme děti na starší a mladší. Starší děti budou zpívat píseň s různou dynamikou dle pokynů učitelky. Pokud zpívají potichu – piano, skupina mladších dětí dřepí se schoulenou hlavou. Pokud zpěv zesiluje, postupně se zvedají až do výponu na špičkách.

Situaci můžeme obměnit. Starší děti zvolí sílu zpěvu podle pohybu dětí. Pohyb mladších dětí se však řídí dle učitelky. (Učitelka určuje tedy dynamiku zpěvu pohybem.)

Taneček na píseň „Zavrt' sa ně, cérečko“

První sloka: Chlapci se chytanou za ruce a utvoří kruh. Děvčata stojí uvnitř kruhu. Chlapci obcházejí kolem dívek, které se uprostřed kruhu točí. Zpívají pouze chlapci. (Nutné uzpůsobit poměru chlapců a děvčat. Pokud je málo chlapců a hodně dívek, chlapci utvoří pouze řadu – hada a dívky obcházejí.)

Druhá sloka: Chlapci stojí v kruhu, drží se za ruce a dělají krok pravou vpřed (2 doby) a krok levou vzad (2 doby). Dívky se otočí k chlapcům, dají si ruce v bok a otáčejí se vpravo (2 doby) a vlevo (2 doby). Zpívají pouze dívky.

4.2.1.3 Tematický celek Muzika

Motivace:

Ondra a Jura se tuze rádi veselili, proto také měli tak rádi hody, kde nesměla chybět hodová zábava a kde si mohly zaskotačit i děti. Když se konala nějaká sláva, Ondra s Jurou tam hned přispěchali a skotačili s ostatními dětmi. Na žádné zábavě však nesmí chybět muzika. Muzikanti vezmou své nástroje, lidé se oblečou do krojů a společně hodují a tancují. Ondra s Jurou obdivovali všechny muzikanty a pozorně je sledovali. Jura by se chtěl učit na basu a Ondra na cimbál. To však není jen tak. Zatím ani pořádně nevěděli, jak tyto nástroje zblízka vypadají. A tak poprosili muzikanty, aby se na ně mohli podívat a třeba si i zahrát.

- Rozhovor s dětmi, kdo již tyto nástroje někdy viděl, případně na ně i hrál.
- My si také do školky pozveme dětskou cimbálovou muziku a posloucháme, jak hrají společně i jak zní jednotlivé nástroje samostatně. Řekneme si, jak se který nástroj jmenuje a stručně ho dětem představíme.

Popis činnosti:

Poznáváme nástroje, které můžeme slyšet, když začne hrát muzika

Děti rozdělíme do 5 skupin dle barev tak, aby skupiny byly věkově vyrovnané. (Starší dítě si vytáhne barevné kolečko, mladší čtvereček.) Obrázky jednotlivých nástrojů, které se vyskytují ve zdejší cimbálové muzice (cimbál, housle, kontrabas, flétna, klarinet) nalepíme na 5 různě barevných papírů, rozstříháme a ústřížky rozmístíme po třídě. Každá skupinka si najde ústřížky své barvy a poskládá z nich obrázek nástroje a nalepí na papír. Poskládané obrázky nástrojů si navzájem ukážeme, přiřadíme obrázek k jednotlivým hudebním nástrojům, zopakujeme si, jak se který nástroj jmenuje, a poslechneme si, jak zní.

Rozmístíme obrázky s nástroji po třídě. Posloucháme jednotlivé nástroje a děti si musí stoupnout k obrázku nástroje, který právě hraje. Posléze můžeme vyzvat, ať si například děvčata stoupnou k nástroji, který hraje jako první a chlapci k nástroji, který hraje jako druhý. (Či vyzveme jen děti, co mají 5 let/děti, které mají modré tričko apod.)

Společně s cimbálovou muzikou si zazpíváme jednoduché lidové písničky, které děti již znají.

Píseň „Zahrajte mi muziganti“ (z Lašska)

D G A D

Zah-raj - tě mi mu - zi - gan - ti na cim - bal, na cim - bal, za stří - br - ňak,

8 A D D A D

ke - ry sem vam dněs - kaj dal, dněs - kaj dal.

Zahrajte mi muziganti na basu, na basu,
rozveselte za stříbrňak dněs chasu, dněs chasu.

Zahrajte nam muziganti ukvalšti, ukvalšti,
ať se chasa při muzice vytanči, vytanči.

Zahrajte nam muziganti ještě raz, ještě raz,
a my budem při muzice tancovať, tancovať.

(Převzato od cimbálové muziky „Malý Burianek“ ze Základní umělecké školy v Kopřivnici)

Motivace: Taková muzika, o které jsme si povídali, pak hraje na nejrůznějších slavnostech, hodech a tancovačkách. My si dneska zazpíváme písničku, kterou na takové tancovače lidé zpívají, aby jim muzika pořádně zahrála a mohli tancovat.

Dechové cvičení: Představíme si, že hrajeme na flétnu. Hluboký nádech do břicha a pomalý, dlouhý výdech. Nezvedáme ramena. (Prsty děláme jako bychom hrály na flétnu.)

Rozezpívání:

Když bu - de - tě hrát, bu - dem tan - co - vať

Zpíváme nejprve v C dur a pak transponujeme po půltónech do dalších tónin.

Nácvik písně: Imitační metodou.

- Po předzpívání písně zjistíme, že některá slova všechny děti neznají. Ještě před nácvikem písně si vysvětlíme jejich význam. Učitelka má daná slova znázorněna na obrázcích. Položí je doprostřed kruhu a děti postupně vybírají, co které slovo znamená a společně si vysvětlujeme jejich význam.
- Nejprve se naučíme jednu sloku a postupně přidáváme další.
- Opakujeme píseň během dne ve volných chvílích.

Další práce s písní: Písničková štafeta. Jedna skupina začne zpívat píseň, na pokyn učitelky přestane a ve zpěvu volně pokračuje další skupina.

Taneček na píseň „Zahrajtě mi muziganti“:

Až děti písničku umí bez problému zazpívat, naučíme se k ní taneček. Děti si udělají dvojčky – starší si vezme mladšího. Na první část sloky (prvních 6 taktů) se chytanou za ruku, otočí se k muzice a dělají společně krok vpřed a vzad (1 krok na 1 takt). Na druhou část sloky (6. – 12. takt) se chytanou za obě ruce a společně se točí vpravo.

Artikulační cvičení:

Děti opakují jednotlivé verše po učitelce, která zároveň vyťukává rytmus na hůlky. Postupně měníme sílu hlasu od piana až do forte. Poté můžeme děti rozdělit na dvě i více skupin a v opakování veršů se jednotlivé skupiny střídají. Děti jsou tak nuceny udržovat větší pozornost.

*„Jan, Jan basista,
kúpil boty za tři sta
a galhoty za dva,
bude jeho svatba.
(z Valašska)“*

(Převzato z Plicka, Wolf, 1960, s. 382)

Námět: Můžeme si ve školce udělat slavnost – hody. Zazpíváme si písně, které jsme se naučili, případně k nim i zatancujeme a zazpíváme. Můžeme pozvat také rodiče a prarodiče.

4.2.2. ZIMA

4.2.2.1. Tematický celek Advent

Motivace:

Když se listopad překlene na prosinec, Ondra s Jurou se začínají těšit. Otázka: Napadá Vás na co? Na Vánoce. Ale než přijdou, chvíli to ještě potrvá a je potřeba se na ně připravit. Otázky: Jak se jmenuje toto období? Jak se připravujete na Vánoce vy? Povídáme si s dětmi, co doma chystají, jestli pomáhají, zda mají doma adventní věnec, jestli znají nějaké zvyky, další svátky, které prožíváme během adventu.

Popis činností:

Rytmické cvičení „Zvony sezvánějí na roráty“

Motivace: Ondra s Jurou v adventu chodili každé ráno na „roráty“. To jsou mše sv. v kostele, které probíhají brzy ráno, ještě za tmy. Dříve na tyto mše chodili skoro všichni lidé z vesnice a zpívali zde také písně o tom, že se už brzy narodí Ježíšek. Před roráty zvonily zvony, které zvaly všechny lidi do kostela. U nás ve školce si dneska zahrajeme na zvony. První zkusíme najít nástroj, který by nám nejvíce zvuk zvonů připomínal.

Realizace:

- Společně s dětmi zkusíme různé nástroje z Orffova instrumentáře a hledáme ten, který by se nám hodil pro zvuk zvonů. Vybereme činely.
- Následně bude většina dětí znázorňovat tikající hodiny. V tempu, které určuje učitelka, opakují tiše slabiky „tik tak“. (Na každou čtvrtkovou notu jedna slabika.) Rytmizovanou řeč mohou doprovázet tichým tleskáním dvěma prsty do dlaně.
- Zbytek dětí znázorňuje znějící zvony. V daném tempu opakují nahlas slabiky „bim, bam“. (Na každou půlovou notu jedna slabika.) Zároveň na každou slabiku zahrají na činely.
- Nejprve si zkusí každá skupina zvlášť, poté dohromady. Děti se mohou prostřídat. Důležité je, aby učitelka udržovala tempo a ukazovala oběma skupinám jejich metrum.

Rytmické a artikulační cvičení

Motivace: Významným svátkem, na který se těší všechny děti, je svátek sv. Mikuláše. Ten přichází spolu s andělem a čertem a odměňuje hodné děti. Ondra se trochu bál, protože v poslední době vymýšlel stále nějaké lumpárny a měl špatné svědomí. Jura se ale snažil chovat

hezky, a tak se na sv. Mikuláše moc těšil. Možná, že dostane nějaké křížaly, fíky či nějaké jiné dobroty, a tak si pro Mikuláše připravoval moc hezkou říkanku.

Realizace: Učitelka předřikává s vyřukáváním jednotlivé verše v různém rytmu. Úkolem dětí je verš v předvedeném rytmu správně zopakovat. Rytmus zdůrazní vytleskáváním.

*„Slava bud' Bohu našemu,
i Mikulašovi svatemu
i také svate Barborce
ať nam nakladě v komurce.
(z Brušperka)“*

(Převzato z Bartoš, 2005, s. 217)

Námět: Popovídáme si o sv. Barboře, která má svátek 4. prosince, představíme a vyzkoušíme si zvyky, které na sv. Barborku děláme.

Instrumentální improvizace

Motivace: Mikuláše doprovází anděl a čert. Otázky: Jak vypadají a jak se chovají? Koho se bojíte?

Anděla a čerta umíme popsat slovy. Teď je však zkusíme popsat hrou na hudební nástroje.

Realizace: Úkolem dětí je vybrat si z nabídky nástrojů a zahrát, jak na ně působí čert a jak anděl, což mohou znázornit výběrem nástrojů i samotnou hrou.

4.2.2.2 Tematický celek Vánoce, koledování

Motivace:

Jura a Ondra se velmi těšili na Vánoce. Samozřejmě na dárky pod stromečkem, ale také na spoustu dobrot a čas, kdy budou se svou rodinou hezky pospolu a budou se radovat z narození Ježíška. Ondra má velmi rád zpívání koled. Jsou totiž radostné a veselé. Otázka: Jaké znáte koledy?

Popis činností:

Sluchové cvičení

Motivace: Ondra s Jurou rádi poslouchali příběh o narození Ježíška. Slyšeli ho sice už mnohokrát, ale nejraději ho slyšeli od stařenky, která uměla moc hezky vyprávět. „Ogaři a cěrky“ z celé vesnice se u ní často navečer scházeli, aby si vyslechli příběhy či pohádky.

Babička jim přichystala něco dobrého a pustila se do povídání. Otázka: Kdo už někdy slyšel příběh o narození Ježíška? My si dneska tento příběh také poslechneme, ale nebude ledajaký. Jmenuje se „O koze v Betlémě“.

(Příloha č. 1 – Příběh „O koze v Betlémě“)

Realizace:

- Učitelka vypráví příběh „O koze v Betlémě“. Děti ho dotváří hudebními nástroji.
- Když zazní slova „Rebeka“ zahraje ten, kdo má v ruce triangl. Na slovo „Dítě/Děťátko“ hraje dítě, které drží rolničky, na slovo „ovce“ zahraje dítě, které má bubínek a na slovo „koza/Jezábel“ zahraje dítě s tamburínkou. (Pro lepší názornost máme na zemi obrázky zmíněných postav, ke kterým je přiřazen obrázek určeného nástroje.)
- Nástroje rozdělíme mezi děti, které sedí v kruhu. Kdo jednou zahraje, předá nástroj kamarádovi vpravo vedle něj, aby se všichni prostřídali. Úkolem dětí je stále udržovat pozornost a vnímat text.
- Pohádku můžeme zkrátit podle toho, kdy tuto činnost zařazujeme a také podle složení skupiny dětí (záleží, jak dlouho jsou schopné udržet pozornost).
- **Námět:** Děti mohou dotvářet pomocí hudebních nástrojů i děj příběhu. Například znázorní „kozou, která vráží do dveří“ (zahrají na buben), apod.

Koleda „Pastuškové, povím vám“ (z Lipiny)

Pa - stu - ško - vé, po - vím vám, v tem Bet - lé - mě, ma - lém mě - stě,
na - ro - dil sa Kri - stus Pán; bez mě - šká - ní tam po - spěš - me,

5
po - spěš - me, po - spěš - me a Je - žíš - ka na - vščiv - me.

Lebo po prázdnu pujde,
či neco bráti budem?
A já vezmu kozlátečko,
a ty Francku Jenňátečko,
ty, Janku, dva žbány
dobréj sladkéj smetany.

A ty, Juro, lahvice
dobréj, sladkéj žinčice,
jedna vpředu, druhá vzadu,
do obůch syra nakladu,
do vreca, do vreca,
mezmen mu neco přeca.

A ty, Ančo, kožúšek,
rád obleče Ježíšek,
on je pěkný a vlnatý
od hlavičky až do paty,
darujem, darujem,
do krpců ho obujem.

A takto mu zahráme,
muzigu uděláme.
Vítaj k nám, milý Ježíšku,
ty malý pastýříčku,
vítaj k nám, vítaj k nám,
ty si náš Spasitel sám.

(Převzato z Polášek, Kubeša, 1946, s. 124–125)

Motivace: Když se Ježíšek narodil, zjevil se pastýřům anděl, který jim vše pověděl a řekl, kde Ježíška najdou. Pastýři honem pospíchali, ale aby nešli s prázdnou, každý vzal nějakou drobnost jako malý dárek. My si o tom dnes zazpíváme koledu.

Dechové cvičené: Hluboký nádech nosem do břicha, poté pomalý výdech, nezvedáme ramena. Jeden pastýř nesl Ježíškovi ovčí sýr. „Zkoušíme, jak voní.“

Rozezpívání: Učitelka hraje melodie známých koled, které děti již znají. Děti musí uhádnout, o kterou koledu se jedná. Poté si ji společně zazpívají.

Nácvik písně: Imitační metodou. V jeden den se učíme maximálně 2 sloky. Píseň během dne několikrát opakujeme ve volných chvílích.

Další práce s písní: Měníme dynamiku zpěvu. Jednou zpíváme nahlas, podruhé potichu či můžeme postupně zesilovat nebo zeslabovat.

Rozlišování výšky tónů

Motivace: Na půlnoční mši, o Štědrém dnu, Ondra s Jurou rozhodně nesmí chybět. Je to velká sláva a místní sbor cvičí krásné zpěvy. Má tam sólo jejich pan učitel, který má velmi hluboký hlas, kterému se říká bas. Proto zpívá velmi hluboké tóny. (Učitelka pro lepší představu dětem zahraje hluboké tóny.) Další sólo zpívá Ondrova maminka, jejíž hlas je sopránový, tedy zpívá tóny vysoké. (Učitelka zahraje vysoké tóny.) Otázka: Poznáte, která melodie je určená pro p. učitele a které pro Ondrovu maminku?

Realizace: Učitelka hraje střídavě vysoké a nízké tóny – krátké melodie. Pokud děti slyší tóny vysoké, které jsou pro maminku, postaví se dívky. Pokud tóny hluboké, které jsou pro p. učitele, postaví se chlapci.

Rytmické a artikulační cvičení „Ó můj milý Ježíšku“

Motivace: Ve vesnici, kde žije Jura s Ondrou, pořádají každý rok „živý betlém“. To znamená, že si příběh narození Ježíška zahrají a děti se převlečou za P. Marii, Josefa, pastýře a další postavy. Jura s Ondrou budou pastýři. Ondra přinese Ježíškovi dárek a poví mu říkanku.

My si ve školce také uděláme „živý betlém“, ale nejdříve se seznámíme s říkankou pastýře Ondry.

Realizace: Učitelka předřikává říkanku po verších s vyťukáváním rytmu a děti s vytleskáváním opakují. Učitelka však mění tempo a úkolem dětí je vhodně zareagovat na změnu tempa. Představujeme si, že pastýři jdou do kopce (pomalé tempo) nebo z kopce (rychlejší tempo). Poté učitelka předřikává a opakuje pouze jedno vybrané dítě či dvojice dětí (mladší a starší).

„Ó můj milý Ježíšku,
já Ondra mladý, spanilý,
já ti obětuji tento dárek přemilý:
pár ovčiček, pár jehňátek,
k tomu sladký makovníček,
aby se namlsal tvůj malý jazýček.
(z Valašska)“

(Převzato z Plicka, Wolf, 1960, s. 31)

Koleda „Koleda je ve vanoce“ (z Tiché, Lašsko)

D G D G D A D
Ko - le - da je ve va - no - ce, mo - že po ní cho - dit, gdo chce,
5 D Emi A A7 D
a ja do - ma tež ně - bu - du po ko - le - dě cho - dit' bu - du

Něch je blato lebo klizko, obejdu ja, gdě je blizko,
ščesti, zdravi vinšovati, vesele koledovati.

Najprv panu hospodači, něch se koně, voli daři,
v zahradě aji na poli, něch ma vždy pylne stodoly.

Potem pani hospodynji, něch se ji daři v kuchyni,
něch ma kravy hodně dojne a užitky ponich hojne.

(Převzato z Hrubá, 2018, s. 12–13)

Motivace: Jura s Ondrou ještě s dalšími „ogary a cérečkami“ chodili na koledu. Otázka: Víte, co to znamená? Obcházel vesnici, zpívali koledy a přáli lidem hezké Vánoce a vše nejlepší do nového roku. A to třeba takovou písní, kterou si zazpíváme.

Dechové cvičené: Hluboce se nadechneme do bříška, nezvedáme ramena a krátce opakovaně vydechujeme. „Zahříváme si zmrzlé ruce.“

Rozezpívání: Zpíváme známé jednoduché koledy. Děti vybírají názvy koled, které si zazpíváme, z košíčku. Písně transponujeme do různých tónin tak, abychom se řádně rozezpívali.

Nácvik písně: Imitační metodou.

Další práce s písní: Píseň zpívají nejprve chlapci, poté dívky a další skupinky. (Děti, které mají na sobě červenou barvu, apod.) Můžeme vyzvat i jednotlivce, aby si zazpívali sólo, pokud budou chtít.

Další koledy, které je možno s dětmi zpívat:

Koleda „**Potkala jsem holubičku**“ (z Lašska)

Pot - ka - la sem ho - lu - bič - ku, pta - la sa ňa na ces tič - ku, že pry i - dě

6 k pa - cho - lát - ku s pe - řin - ka - mi na pa - mát - ku.

Holubičko bělopera,
počkaj na mňa do večera,
počkaj na mňa u zahradky
z koledy se vratim zpatky.

(Převzato z Hrubá, 2018, s. 26–27)

Koleda „Došli jsme k vám na koledu“ (z Valašska)

D A G D A D
Doš - li zme k vám na ko - le - du, mi - lí přá - te - lé.

5 A G D A D
Pro jab - lůč - ka, pro o - říš - ky, tr - nek věr - te - le.

9 D A G D
Ne - nech - te nás ta - dy dlú - ho stát, k Be - tlé - mu sa má - me u - bí - rat,

13 D A G D A D
Je - ží - ško - vi ma - luč - ké - mu i - de - me zah - rát.

Došli zme k vám, na koledu, jak ten Kristus Pán.
Zahrajeme, zazpíváme, brnkem na cimbál.
//:Nenechte nás tady dlouho stát, k Betlému sa máme ubírat.
Ježíškovi malučkému, ideme zahrát. //

(Převzato od Cimbálové muziky „Javorník“ z Nového Jičína)

Koleda „Pásli ovce Valaši“ (z Valašska)

Pa - sli ov - ce Va - la - ši, pa - sli ov - ce

6 Va - la - ši při bet - lem - skem - sa - la - ši.

Anděl se jim ukazal,
anděl se jim ukazal,
do Betlema jít kazal.

Maria ho koliba,
Maria ho koliba,
svaty Josef mu zpívala.

Aj tam běžte, pospěště,
aj tam běžte, pospěště,
Ježíška tam najděte.

Maria se starala,
Maria se starala,
hdě by plenek nabrala.

A un leží v jesličkách
a un leží v jesličkách,
ovinuty v plenčičkách.

Utrhněmy z ruže květ,
utrhněmy z ruže květ,
ovíněmy celý svět.

(Převzato z Golas, Socha, 1999, s. 63)

Koleda „Hop, hop, chlupci“ (z Moravy)

Emi Ami H7 Emi Emi Ami H7 Emi Emi

Hop, hop, chla - pci, na ho - ry, o - bou - vej - te ba - čko - ry. Be - rte no - hy

6 Ami Emi H Emi Ami H7 Emi

na ra - me - na, pů - jdem spo - lu do Be - tlé - ma, hop, hop, chla - pci, na ho - ry.

Martin s Ondrou již jedou,
slavnou muziku vedou.
Tomáš z kůlny vytáh sáně,
všichni s chutí sedlí na ně -
a již k Betlému jedou!

A jak rychle tam jeli,
rampouchy z nosů měli.
Zastavili u hospody,
napili se živé vody,
aby jim hlasy zněly.

Když přijeli před Krále,
zazpívali jsou táhle:
Ježíšku, ty krásu světa,
všechn lid před tebou klekám
zůstaň s námi nadále.

(Převzato z Hrubá, 2018, s. 6–7)

Koleda „K Ježíškovi do Betléma půjdeme“ (z Příborska)

D A7 D A7 D A7

K Je - žíš - ko - vi do Be - tlé - ma pů - jde - me, aj, pů - jde - me, ta - kú no - tu
je - mu pís - kat, je - mu trú - bit bu - de - me, aj, bu - de - me,

8 D A7 D A G Emi A7 D

ve - se - lů a dá - vno ne - slý - cha - nů, že se nám na - ro dil v mě - stě Be - tlé - mě.

K Ježíškovi do Betléma půjdeme, aj, půjdeme,
jemu srdce, jemu život darujme, aj, darujme,
k jesličkám přiklekněme, zbožně se pomodleme,
udělenou milost si rozjímejme.

K Ježíškovi do Betléma půjdeme, aj, půjdeme,
mléka medu na kašičku věnujme, aj, věnujme,
by dítě sladce spalo, v peřínkách se ohřálo,
jenž přišel dnes z nebe, tomu zanesme.

(Převzato z Hrubá, 2018, s. 10–11)

Koleda „Hej, vánoce, dlouhý noce“ (z Valašska)

F C7 F C7

Hej, vá - no - ce, dlou - hý no - ce, jsou tam vel - ký chu - me - li - ce,

3 F F C F

hej, hej, ko - le - da, hej, ko - le - da, ko - le - da.

(Převzato z Cejnar, 2000, s. 56)

4.2.2.4 Tematický celek Masopust

Motivace:

Po Vánocích začíná masopustní období. Ondra s Jurou se chystají na masopustní průvod a veselici. Průvod i veselice se budou konat před popeleční středou. Popeleční středou totiž začíná předvelikonoční období postu, kdy někteří lidé nechodí na zábavy nebo třeba méně jí a připravují se na Velikonoce. Ondra s Jurou vymýšlí, za jakou masku půjdou do průvodu. Otázky: Co byste jim poradili? Byli jste na karnevalu? Za jakou masku?

Popis činností:

Píseň „Zhusta chlapci“ (z Jarcové, Valašsko)

Zhus - ta, chlap-ci, zhus-ta, ma-so - pust sa krá - tí, věc sa ne-na-vrá - tí.
ko - nec ma - so - pus-ta,

(Převzato z Polášek, Kubeša, 1940)

Motivace: Na konci masopustu „ogaři“ zpívali masopustní písničku, doprovázela je muzika a bylo pořádně veselo. Při tom nesměl chybět Ondra s Jurou, protože jak se někde tančí nebo zpívá, hned tam pospíchají. Ondra s Jurou by byli rádi, kdybychom se jejich masopustní písničku také naučili, dokonce i s tanečkem.

Dechové cvičení: Hluboký nádech nosem do břicha, zadržíme na chvíli dech, poté pomalý plynulý výdech. „Představujeme si, že hrajeme na flétnu v masopustním průvodu.“

Rozezpívání:

Má - me ma - so - pust!

Zpíváme nejprve v C dur a pak transponujeme po půltónech do dalších tónin.

Nácvik písně: Imitační metodou.

Další práce s písní: Měníme dynamiku písně. Zpíváme střídavě v pianu, forte, zesilujeme či zeslabujeme. Poté píseň zpívají určité skupiny dětí.

Rytmické cvičení

Motivace: K masopustu patří samozřejmě spousta dobrého jídla. Ondra se nejvíce těšil na koblihy a Jura zase radši zakousl kousek masa nebo třeba jelito. Na masopustní veselici nechyběly dobroty sladké ani slané.

Realizace: Na obrázcích máme nejrůznější pochutiny, sladké či slané. Učitelka zvedne jeden obrázek a s vytleskáváním rytmu se ptá: „Jaká je kobliha?“ Vybrané dítě či skupina dětí s vytleskáváním odpovídá: „Kobliha je sladká!“

Vodění medvěda:

Motivace: Jednou z hlavních masek v masopustním průvodu je medvěd, kterého vodil medvěďák na řetězu. Medvěd musel poslouchat a u každého domu si zatancovat s hospodyní.

Ondrovi i Jurovi se tato maska líbila nejvíce, ale aby mohli být medvěd s medvěďákem, museli ještě trochu povyrůst. Proto si na ně alespoň hráli. My si také zahrajeme na medvědy.

Realizace: Děti se pohybují po třídě v tempu hudby a představují medvědy (vzpaží a pohupují se z jedné nohy na druhou). Učitelka pouští či hraje hudbu, ve které se mění tempo.

Námět: Uděláme si ve školce masopustní veselici i s průvodem masek. Tančíme a zpíváme písně, které jsme se již naučili. Můžeme se zúčastnit i masopustního průvodu ve vesnici.

4.2.3 JARO

4.2.2.1 Tematický celek *Jaro je tu, vynášení smrti*

Motivace:

Sníh už je dávno pryč a sluníčko začíná hřát více a více. Ve vzduchu je cítit jaro. Ondra s Jurou se už těší, že brzy budou běhat po zelených loukách, poslouchat zpívající ptáčky a hlavně, jak už Ondru a Juru známe, vymýšlet spoustu lotrovin. Hned, jak vysvitlo sluníčko, „ogaří“ se vydali obhlížet, co všechno se v přírodě mění.

Rozhovor s dětmi na téma, co se děje s přírodou na jaře – brainstorming. (Přilétají ptáci ze zimních krajin, vše kolem se začíná zelenat a rostlinky rostou jako divé, zvířátkům se rodí mláďátka...) Budeme společně s Ondrou a Jurou objevovat, jaké změny nám jaro přineslo.

Popis činností:

Pohybová hra „Co se děje na jaře?“

Víte, jak se pozná, že přichází jaro?

Děti se pohybují na hudbu s měnící se dynamikou. Pokud je píseň v pianu, pohybují se na špičkách, pokud je ve forte, chodí po patách. Zároveň učitelka zvedá obrázky. Pokud je na něm činnost či věc, která souvisí s jarem, děti se pohybují dále. Pokud obrázek nesouvisí s jarem, děti musí udělat „štronzo“. Na znamení, že měníme obrázek, zazvoníme zvonečkem.

Typy na obrázky jarní i ty, co do jara nepatří: vlaštovky, stavění sněhuláka, kuřátka, zelená louka se sněženkami, včelky letící po jarní louce, koupání v bazénu, apod.

Píseň „Neseme smrt' ze vsi“ (ze Zašové)

Ne - se - me smrt' ze vsi, ve - li - lú noc do vsi,

5
pě - knú, pě - knú, pě - knú, pře - bě - le - nú.
Hé - lo, hé - ló, má mi - lá Ma - ře - no!

Má milá Mařeno, hdes tak dlúho byla? U vody, u vody nohy, ruce myla. U vody, u vody nohy, ruce myla. Číms ich utírala? Šátečkem, lístečkem, bílým, bílým, bílým papírečkem. bílým, bílým, bílým papírečkem.	V tem zašovském poli sú mravenci v roli, nejsú to mravenci, ale sú mládenci. nejsú to mravenci, ale sú mládenci. Už Mařena léží a zubami škéří, škéří, škéří do pánových dvěří. škéří, škéří do pánových dvěří
Má milá Mařeno, pro kehos umřela? Pro toho, pro toho pána zašovského. Pro toho, pro toho pána zašovského.	V tej zašovskej ve vsi sú mládenci zdechlí, zdechlí, zdechlí, mája nedonésli. zdechlí, zdechlí, mája nedonésli.
Má milá Mařeno, hde si dala klúče? Klúče, klúče sú na húře v múce. Klúče, klúče sú na húře v múce.	Byli by donésli, ale že nesměli, směli, směli, ale že nechcéli. směli, směli, ale že nechcéli.
V tem zašovském poli sú ovečky v roli, nejsú to ovečky, ale sú děvečky. nejsú to ovečky, ale sú děvečky.	Neseme majíček, uťal ho Janíček, pěkný, pěkný, pěkný, přezelený. pěkný, pěkný, pěkný, přezelený.

(Převzato z Polášek, Kubeša, 1941)

Motivace a představení tradice dětem: Aby mohlo přijít jaro, s ním nový život v přírodě, a aby zima byla definitivně pryč, museli ji vynést ze vsi. To je prastarý zvyk, který pamatují nejen babičky a prababičky, ale i praprababičky. Ondra s Juro si už pamatovali, jak to chodí a letos dostali za úkol společně s „cérkami“ vyrobit Mařenu. A dnes nám ji přinesli do naší školky ukázat. Otázka: „Co je to ta Mařena a jak to souvisí se zimou?“ Mařena, tato loutka, která je vyrobená z dřevěné konstrukce, obalená slámou a oblečená do staré „košuly od cérek“ a ozdobená mašlemi, představuje končící zimu. Aby už se zima nevrátila, musíme s ní pryč. Proto ji lidé hodí do vody, aby ji odnesla co nejdále.

Tuhle Mařenu musíme vrátit Ondrovi a Jurovi, aby mohli poslat zimu pryč v jejich vesnici. My si ve školce také společně vyrobíme Mařenu, kterou hodíme do vody, abychom poslali zimu pryč i od nás. Ale ještě před tím nás Ondra a Jura naučí písničku, která se při vynášení Mařeny zpívá. (Po představení písni si vysvětlíme neznámá slova, které se v ní objevují a také, co symbolizují.)

Dechové cvičení: Hluboký nádech do břicha a následně opakované krátké výdechy. Zahříváme si svým dechem prokřehlé ruce, protože zima ještě není pryč.

Rozezpívání: Zazpíváme si v několika tóninách lidové písničky související s jarem, které už známe, abychom přivolali jaro.

Nácvik písni: Imitační metodou.

Následně si vyrobíme Mařenu, kterou půjdeme na vycházce hodit do vody, aby mohlo přijít jaro. Vynášení Mařeny doprovodíme písničkou „Neseme smrt' ze vsi“.

Melodizované říkadlo „Přišlo jaro do vsi“ (z Moravy)

The image shows a musical score for a melody in D major, 2/4 time. The melody is written on a single staff. The lyrics are: Přišlo ja-ro do vsi, kde jsi, zi-mo, kde jsi? By-la zi-ma me-zi ná-mi, a-le už je za ho-ra-mi Hu, hu, hu! Ja-ro už je tu!

(Převzato z Kupcová et al., 2017, s. 142)

Motivace: Zimu jsme už vyhnali a jaro je tady v celé své kráse. Louky se začínají zelenat, na stromech se objevují pupeny a ptáčci při východu sluníčka zpívají své koncerty. To je něco pro Juru a Ondru. Doma je už nic neudrží. Jak jen můžou, spěchají ven a radují se z krásy kolem. Otázka: Kdo byl s rodiči/prarodiči na procházce jarní přírodou? Co jste viděli? Co se Vám na jaře líbí? My si dneska na procházce „prověříme na vlastní oči“, jak jaro mění přírodu, ale ještě předtím si o příchodu jara zazpíváme písničku.

Ondra s Jurou si totiž při běhání po venku radostně zpívali písničku, kterou vítali jaro. Dneska by nás ji chtěli naučit, abychom mohli jaro vítat společně s nimi.

Dechové cvičení: Hluboký nádech nosem do břicha, nezvedáme ramena. S pomalým výdechem „bzučíme jako včelka, která letí po jarní louce“.

Rozezpívání:

The image shows a musical score for the first line of the saying. The melody is written on a single staff in C major, 2/4 time. The lyrics are: Zaz-pí - vá - me slu - níč - ku, jed - nu hez - kou pís - nič - ku.

Zpíváme nejprve v C dur a pak transponujeme po půltónech do dalších tónin.

Nácvik písně: Imitační metodou.

Další práce s písní: Hrajeme níže uvedený ostinátní doprovod na zvonkohru. Dětem necháme pouze kameny, které budou hrát, ostatní vytáhneme, aby se jim nepletly.

The image shows a musical score for an ostinato accompaniment. The melody is written on a single staff in D major, 2/4 time. The notes are: D4, E4, F#4, G4, A4, B4, C5, D5.

Artikulační cvičení „Otloukání píšťalek“

Motivace: Na jaře se „ogaři“ pouští do vyrábění píšťalíček ze dřeva. Najdou si hezké dřívko a „křivákem“ ho opracovávají. I Ondra s Jurou si s prvními jarními dny vyrábějí píšťalíčku, na kterou budou hrát a napodobovat „švitoření ptáčků“. Aby se jim píšťalka podařila a práce jim lépe ubíhala, vymysleli říkanku.

Popis činnosti: Učitelka předřikává verše a vytukává rytmus říkanky na dřívka. Děti opakují po učitelce s vytleskáváním. Poté učitelka mění při předřikávání každého verše hlas (ospalý, veselý, smutný, vzteklý, s přehnanou artikulací, šeptem,...) a děti po učitelce opakují stejným hlasem. Stále si pomáháme vytleskáváním rytmu.

„Podař se mi píštělečko!

Jak sa ty mi nepodaříš,

půjdu na tě žalovati

císařovi Pánu,

d'úravému žbánu

a od žbána na horu

kúpím Ti tam komoru,

v téj komůrce pět telátek,

hlupých jako pacholátek.“

(Převzato z Peck, 1884, s. 96)

Námět: Ukážeme si, jak si dříve „ogaři“ píšťalky vyráběli a jak vypadaly.

Pohybová aktivita s reakcí na signál „Vlaštovky“

Motivace: Na jaře přilétají ptáci ze zimních krajín. Ondra a Jura už je vyhlíželi, protože jak přiletí vlaštovky, znamená to, že jaro je definitivně tady. „Ogaři“ věděli, že přiletí i další ptáci, ale za nic na světě si nemohli vzpomenout, kteří to jsou. Otázka: Jací další ptáci na jaře přilétají? Po třídě jsou rozmístěné obrázky stěhovavých ptáků. Děti je musí najít a přinést. Společně si je pojmenujeme a poté si zahrajeme na vlaštovky, které přiletěly ze zimních krajín.

Popis: Na zem položíme lano a pustíme hudbu. (Píseň „Návrat“ z CD od Hradišťanu, autorem textu je František Halas a hudbu složil Pavel Jurkovič.) Děti se pohybují v prostoru a střídáme dvě činnosti. Během instrumentální předehry, mezihry a dohry se děti volně pohybují po prostoru a mávají pažemi jako vlaštovky. Při zpívané sloce se děti seběhnou, postaví se na lano a představují vlaštovky na drátě. Udělají si pouze malá křídélka – upaží skrčmo, ruce na ramena. Čtyři doby před nástupem zpívané sloky zdůrazníme na triangu.

(Převzato a upraveno z Kupcová et al., 2017, s. 50)

Píseň „Kukulenko, gde si byla“ (ze Straníka)

Ku - ku - len - ko, gde si by - la, žes tak dlú - ho ne-ku-ka - la?

5
A ja ja, ku-ku-ku, se - dě - la sem na bu - ku, se - dě - la sem na bu - ku.

Seděla sem na tem dubě, Seděla sem na tej lavce, Seděla sem na jabloni,
gde Janíček drva rúbe, gde Janíček krpce láce, gde Janíček blechy honí,
a ja ja... a ja ja... a ja ja...

(Převzato z Polášek, Kubeša, 1946)

Motivace: Dalším ptákem, který na jaře přiletí z teplých krajin, je „kukulenka“ neboli kukačka. Ukážeme si ji na obrázku. Kukačka je takový neposedný ptáček, který klade vajíčka do cizích hnízd. Pak se ostatní ptáčci diví, co se jim vyklube za ptáčátka. Ondra s Jurou byli s jednou takovou kukačkou kamarádi. Často se však zatoulala a nikdo nevěděl kam. Potom se jí vždycky ptali písničkou, kam se poděla. Kukačka z naší písničky sice nesnášela vajíčka do cizích hnízd, ale poletovala za Janíčkem a pozorovala, co všechno dělá. A co Janíček dělá, to se dozvíme v naší písničce.

Dechové cvičení: Hluboký nádech nosem do břicha, nezvedáme ramena a následně pomalý výdech ústy. Hrajeme si na „jarní větrík“, který čechrá ptáčkům peří.

Rozezpívání a hlasové cvičení: Napodobujeme kukačku. V intervalu velké tercie zpíváme slabiky „ku, ku, ku, ku“. Postupně transponujeme do dalších tónin. (Slavíková, 2017, s. 92)

Nácvik písně: Imitační metodou.

Další práce s písní – taneček spojený s hrou na tělo

- Utvoříme kruh a chytíme se za ruce.
- 1. – 2. takt: Drobnými krůčky jdeme dovnitř kruhu.
- 3. – 4. takt: Drobnými krůčky zpět.
- 5. takt: Na první dvě doby (slova „a ja ja“) tleskneme na každou slabiku (rytmus) a na druhé dvě doby taktu (slova „kukuku“) pleskneme do stehů na každou slabiku.
- 6. takt: Na první dvě doby (slova „seděla jsem“) si dřepneme. Na druhé dvě doby (slova „na buku“) vytleskáme rytmus rukama o zem.
- V repetici opakujeme to samé.

Hledáme nástroj, který zahraje „kukání kukuleny“

Zazpíváme si písničku „Kukulenko, gde si byla“ a vyzkoušíme si kukání v intervalu velké tercie.

Následně si zahrajeme hru „Kukačko zakukej“: Všechny děti mají hlavu poleženou na stolečku. Klepnutím na záda učitelka určí kukačku, která zakuká. Poté všichni zvednou hlavu a hádají, kdo byl kukačkou.

Otázka: Mohl by kukání zahrát některý hudební nástroj tak, aby znělo jako opravdový hlas kukačky? Na zemi máme rozložené obrázky s dechovými nástroji, které si pojmenujeme a poslechneme si, jak zní. Děti zkusí vybrat, který z nich by mohl znít jako hlas kukačky. Tímto nástrojem je klarinet, který můžeme slyšet i v naší cimbálové muzice. (Pokud je to možné, pozveme si do MŠ klarinetistu i s klarinetem, abychom viděli i slyšeli nástroj „naživo“.)

(Převzato a upraveno ze Slavíková, 2017, s. 100)

Námět: Poslech skladby „Kukačka“

Poslechneme si skladbičku, ve které můžeme slyšet, jak klarinet hraje hlas kukačky. Když ho děti uslyší, potichu zvednou ruku.

Poslech: Hurník Ilja – „Kukačka“ ze suity Čtvero ročních dob, oddíl „Jaro“ (K dispozici na internetu: <https://www.supraphonline.cz/album/188-ancerl-gold-edition-43-britten-hurnik-dobias-kapr-kalas-kala?trackId=3725>)

(Převzato ze Slavíková, 2017, s. 100)

4.2.3.2. Tematický celek Velikonoce

Motivace:

Jura s Ondrou už se na Velikonoce moc těšili. Nejvíce na Velikonoční pondělí. Napadá Vás proč? Na co se nejvíce těšíte vy? Někteří už vědí, na co se nejvíce těší, ale někteří ještě netuší, co je o Velikonocích čeká. Proto společně s Ondrou a Jurou budeme poznávat, co v tomto čase děláme a jaké zvyky nás provází.

Popis činností:

Tvoření veršů

Motivace: K Velikonocím patří spousta zvyků a tradic. Ondra s Jurou nám přinesli do školky obrázky a věci, které u nich na Velikonoce nesmí chybět. Otázka: Poznáte, o jaké věci se jedná a co se s nimi dělá?

Realizace:

- Sedíme v kruhu na koberci. Na zemi uprostřed kruhu máme rozložené věci či obrázky, které souvisí s Velikonocemi. (vajíčka, mazanec, „tatar“, řehtačka, mašle, beránek,...) Jedno z dětí si vždy vybere obrázek. Pokusí se říci, co na něm je a dané slovo vytleskat (nebo využije jinou hru na tělo). Řekneme si, proč se tato věc pojí s Velikonocemi.
- Poté společně zkusí ke slovům vymýšlet krátké rýmy. Nejprve hledáme slovo, které se rýmuje k našemu slovu.
- Následně tvoříme jednoduché verše. Učitelka může dětem pomoci tím, že začne verš a děti ho dokončí. (Např. Máme rádi vajíčka, která snáší slepička.) Poté si vytleskáme celý verš.
- Nakonec zkusíme verš zazpívat. U prvního verše melodii vymýšlí učitelka a děti opakují, ale u dalších veršů dáme dětem prostor stát se skladateli.

Seznámení s nástrojem „Řehtačka“

Motivace: Na Zelený čtvrtek si Ondra a Jura připravili řehtačku. Otázka: Ví někdo, co to je? Je to hudební nástroj. Protože v tento den ve všech kostelech přestaly znít zvony a utichly až do neděle. Říká se, že „odletěly do Říma“. Proto je nahradily řehtačky. Místo toho, aby zvony oznamovaly, kolik je hodin (poledne, klekání, ...), museli jejich hlas nahradit „ogaři“ řehtačkami a několikrát denně s nimi obcházet jejich vesnici. Ondra s Jurou to však dělali moc rádi, protože vždy dostali nějakou výslužku.

Realizace: Do mateřské školy přineseme řehtačku. Představíme ji dětem a necháme, aby ji mohly prozkoumat a zkusit si na ni zahrát. Následně se děti prochází po třídě. Když učitelka (případně jedno z dětí) zahraje na řehtačku, musí se shromáždit co nejrychleji na určené místo.

Vyjádření emocí hrou beze slov

Motivace: Většina lidí slaví Velikonoce jako svátky jara, kdy se radují, že přichází nový život. Rodí se mlád'átka, roste travička, květinky,...

Velikonoce jsou však původně hlavně křesťanské svátky. Křesťané jsou lidé, kteří věří, že existuje Bůh a chodí do kostela. O Velikonocích v pátek, kterému říkají Velký pátek, si připomínají, že v tento den, před 2000 lety zabili Božího syna Ježíše. To je velmi smutná událost. Smutek však netrval dlouho. V neděli se již radují, protože věří, že Ježíš vstal za tři dny po své smrti z mrtvých. Proto jsou veselí, zpívají v kostele radostné písničky, navštěvují se a jí dobroty.

Otázky: Kdy jsi smutný? Kdy radostný? Co ti udělá radost?

Realizace: Sedíme v kruhu a uprostřed máme na zemi rozložené nástroje z Orffova instrumentáře. Každý člověk je někdy smutný a někdy se raduje. Děti mají za úkol vybrat si některé z nástrojů a vyjádřit na ně, jak se cítí, když jsou smutní, a poté jak se cítí, když jsou veselí. (Emoce mohou znázornit jak výběrem nástrojů, tak i samotnou hrou.)

Rytmické cvičení „Tatar, tatar na tatarec“

Motivace: Ondra s Jurou se nejvíce těšili na pondělí, kdy vezmou své „tatary“ a půjdou „vyšlehat cěrky“. Dobře věděli, že z toho bude dobrá výslužka. Otázky: „Ogaři“, kdo z Vás již má „tatar“ a kdo Vám ho pomáhá vyrábět? „Cěrky“, jakou výslužku chystáte pro „ogary“? Malujete vajíčka? Ondra a Jura už byli přichystáni. Opakovali si jen říkanku, kterou budou „cérkám“ říkat. Zjistili však, že ji každý zná trochu jinak. A tak se rozhodli, že se je navzájem naučí. Nejprve si řekneme Ondrovu.

Realizace:

Říkanka Ondry:

- Učitelka předříkává říkanku, vyťukává rytmus a děti s vytleskáváním opakuji.
- Poté učitelka předříkává verše znovu, ale každý v jiném tempu. Děti se snaží vytleskat pouze ozvěnu (beze slov), ale ve stejném tempu a rytmu, jako učitelka předříkává verš.
- Následně učitelka předříkává s vyťukáváním říkanku a děti se pohybují po třídě v daném rytmu. Učitelka během říkanky tempo mění. Úkolem dětí je na změnu zareagovat a přizpůsobit pohyb danému tempu.

*„Tatar, tatar na tatarec,
dejte, tetka, kopu vajec,
nedáte-li vajíčka,
uteče Vám slepička.
Do horního rybníčka
a z rybníčka do louže,
kdo jí odtud pomůže.“*

(Na Novojičínsku obecně známé říkadlo – autorka této bakalářské práce je uvádí na základě vlastních vzpomínek z dětství.)

Říkanka Jury:

Říkanou se učíme imitační metodou i s jednoduchým nápěvem.

*„Tatar, tatar na tatarec,
dejte, tetka, kopu vajec,
nedáte-li kopu vajec,
vhodíme vám dívku na pec
a pacholka do komína,
uudí se jak slanina.
(ze severní Moravy)“*

(Převzato z Plicka, Wolf, 1978 s. 143)

4.2.3.3. Tematický celek Pase ovčák ovce

Motivace:

Pohádka „Jak Ondra a Jura napásli bouřku“.

(Příloha č. 2 – Pohádka „Jak Ondra a Jura napásli bouřku“)

- Rozhovor nad pohádkou.
- Ještě nedávno bylo pasení hlavním úkolem dětí. Jak na jaře vyšlo sluníčko, travička se začala zelenat a děti musely na pastvu.

Popis činností:

Poslechové cvičení

Motivace: Ondra a Jura pásli v pohádce ovečky. Ale lidé chovali i další zvířátka. Jaká další zvířátka děti mohly pást?

Realizace: Po třídě jsou rozmístěny obrázky se zvířátky, která „ogaři i cěrky“ chodili pást. (Koza, ovce, kráva, husy.) Posloucháme nahrávku zvuků, které tyto zvířátka vydávají. Podle zvuku, který děti uslyší, se postaví k příslušnému zvířeti. Zvíře si pojmenujeme a řekneme si, čím bylo pro lidi užitečné, proč ho chovali.

Zvířátka se pásala na louce, někdy si třeba mládčátka hrála, honila se, utíkala, jindy se jen tak procházela.

- Učitelka dětem ukáže na obrázku jedno ze zvířat a zopakujeme si, jaký vydává zvuk. Následně učitelka hůlkami nebo bubínkem určuje tempo (zrychlujeme a zpomalujeme) a děti v daném tempu vydávají zvuky daného zvířete a zároveň v daném tempu pochodují po třídě.
- Učitelka vytleskává či vytřuká určitý rytmus přiměřený věku, schopnostem i dovednostem dětí ve třídě doprovázený zvuky zvířat. Úkolem dětí je zvuk zvířat s vydupáváním daného rytmu zopakovat. Mohou ho opakovat jednotlivci, dvojice (starší a mladší dítě) či skupinky dětí. (Můžeme využít i další hru na tělo: plesk do stehů, tlesk dvěma prsty do dlaně, apod.)

Dechové cvičení „Bublající potůček“:

Motivace: Na Valašsku se však nejvíce chovaly ovečky. Stejně jako je pásli Jura a Ondra, tak i spousta dalších „ogarů a i cérek“. Lidé chovali nějaké ovečky doma. Ty chodily pást děti. V kopcích se však nacházela salaš, kde žil bača, který měl na starost celé stádo oveček. Často na salaši žil sám, jen se svými ovečkami a psem, který mu pomáhal ovečky hlídat.

- Otázka na děti: „Co takový bača celé dny dělal?“ (Staral se o ovečky, vodil je po kopcích na dobrou pastvu, chránil je před vlky, vyráběl sýr z jejich mléka, apod. Pro lepší představu ukážeme na obrázcích.)

Když se ovečky hezky pásly, valach si lehl na zem, díval se třeba do nebe a poslouchal zvuky kolem sebe. Jura s Ondrou jednou také leželi na louce, v jejíž blízkosti byl potůček. Zavřeli oči. A co neslyšeli...

Realizace:

- Nejprve si všechny děti lehnou na zem, zavřou oči a poslouchají. Učitelka fouká brčkem do vody ve sklenici. Následně děti otevřou oči a říkají, co Ondra s Jurou asi slyšeli. (bublající potůček)
- Následně polovina dětí leží na zemi a poslouchá. Druhá polovina dětí si sedne na židličky ke stolům a má před sebou sklenice naplněné do poloviny vodou a brčka. (Skupiny budou věkově smíšené, ale můžeme děti například rozdělit na chlapce a dívky.) Na povel učitelky se nadechnou nosem a vydechují pomocí brčka pomalu do sklenice, kde tvoří bublinky. Učitelka pomalu počítá. Nejprve do pěti a poté postupně přidává. Nejvíce však počítá do deseti.
- Skupiny dětí se vymění a činnost se opakuje.

Artikulační cvičení:

Motivace: O valaších, kteří pásli ovečky, se říká krátká říkanka. Povídal si ji bača, ale i malý valášek, když procházel s ovci po horách.

„*Ide valach s ovečkami*

zelenými horečkami.

(z *Valašska*)“

(Převzato z Plicka, Volf, 1953, s. 146)

- Děti opakují jednotlivé verše po učitelce, která zároveň vytváří rytmus na hůlky.
- Protože však život valacha nebyl vůbec jednoduchý, byl také bača někdy smutný a někdy veselý. Opakujeme báseň několikrát, ale jednou jako smutný bača, poté veselý, unavený, nazlobený, ospalý, vystrašený apod.

Píseň „Za stodolenkú“ (z Valašska)

Za sto-do-len - kú za na - šú, za sto-do-len - kú za na - šú,

5
tam by svěd-ča - lo sa - la - šu, tam by svěd-ča - lo sa - la - šu.

(Převzato z Polášek, Kubeša, 1941)

Motivace: Ondra a Jura snili o tom, že by jednou chtěli být bačové, starat se o ovce a bydlet na salaši. Proto si zpívali tuto písničku. Učitelka předzpívá píseň, kterou se dnes také naučíme. Ptá se dětí, zda by se někomu líbilo být bača a bydlet na salaši.

Dechové cvičení a procvičení mluvidel: Zahrajeme si na ovce, které „odfrkují“. Stoj mírně rozkročný, zhluboka se nadechneme nosem do bříška, nezvedáme ramena. Pomalu vydechujeme, uvolníme rty a necháme mezi nimi proudit vzduch „jako když odfrkuje ovce“.

Rozezpívání: Učitelka dětem zahraje písničku „Běžela ovečka“. Jejich úkolem je poznat podle melodie o jakou píseň se jedná. Poté si ji společně zaspíváme ve 3 tóninách. (C dur, D dur a E dur). Nejprve ji zpíváme vsedě, poté ve dřepu a nakonec ve stoje. Učitelka se ptá, kdy se dětem nejlépe zpívalo. Zhodnotíme, že nejlépe se nám zpívá ve stoji mírně roznožném.

Nácvik písně: Imitační metodou.

Další práce s písni: Taneček:

1. sloka: Děti utvoří kruh a chytanou se za ruce.

- 1. a 2 takt: Na první čtyři doby jdou po kruhu proti směru hodinových ručiček – jedna doba jeden krok. Vykročíme pravou. Na druhý takt se zastavíme a třikrát tleskneme na každou dobu jednou. Na čtvrtou dobu rozpažíme (pomlka).
- 3. a 4. takt: Opět jdeme po kruhu na každou dobu. Třikrát tleskneme, ale jelikož se 4. takt mění na dvoudobý, vytleskáváme tři osminy a na čtvrtou osminu uděláme pomlku – rozložíme ruce, otočíme se a změníme směr.
- 5. a 6. takt: Ve čtyřdobém taktu opakujeme čtyři kroky na každou dobu a ve dvoudobém taktu tři tlesknutí a jednu pomlku na každou osminu.
- 7. a 8. takt: Opět ve čtyřdobém taktu uděláme čtyři kroky na čtyři doby a na poslední takt tři tlesknutí a jednu pomlku.

2. sloka:

- 1. - 4. takt: Dívky udělají klek sedmo, dají ruce v bok, otáčí se vpravo a vlevo. Chlapci poskokem obíhají kolem děvčat.
- 4. - 8. takt: Každý chlapec se chytne s jednou dívkou a točí se – obcházejí kolem sebe. (Na jednu dobu udělají jeden krok.)

Námět: Uděláme si s dětmi výlet na Salaš v blízkosti Šenova u Nového Jičína.

Artikulační cvičení s hrou na tělo

Motivace: Ondra s Jurou občas měli volnou chvíli, vymýšleli nezbednosti, pošťuchovali se, a to třeba i jednoduchým říkadlem.

Realizace: Nácvič říkanky imitací metodou.

Další práce s říkankou: Říkanku doprovodíme hrou na tělo. Nejprve tleskáme na každou vyznačenou slabiku, poté pleskáme a nakonec dupeme. Následně děti rozdělíme do tří věkově smíšených skupin. Jedna skupina bude na vyznačené slabiky tleskat, druhá pleskat a třetí dupat (skupiny se prostrídají). Společně říkáme říkanku v tempu, které zadá učitelka, a udává ho po celou dobu pohybem ruky. Na tělo však hraje pouze skupina, na kterou učitelka ukazuje. Skupiny střídá po verši. Nejprve děti ví, jak jdou skupiny za sebou a poté je učitelka určuje různorodě. Následně můžeme skupiny střídát i po jiných částech než po verši.

„Sekyra, motyka,
pantok, válek,
pantok, válek,
pojd' se synku,
pojd' se válet.
(z *Valašska*)“

(Převzato z Plicka, Wolf, 1953, s. 167)

Námět: Přečteme si pohádku „Jak Ondra a Jura spolu zápasili“

(Příloha č. 3 – Pohádka „Jak Ondra a Jura spolu zápasili“)

Píseň „Beskyde, Beskyde“ (z Valašska)

C G7 C

Bes - ky - de, Bes - ky - de, kdo po to - bě i - de?

F C 1. G7 C 2. G7 C

Čer - no - o - ký ba - ča o - več - ky za - tá - ča, za - tá - ča.

Aj bačo, bačo náš, černú košulku máš,
 //: kdo ti ju vypere, dyž maměnky nemáš. ://
 Já nemám maměnku, ale mám galánku
 //: a ta mi vypere černú košulku. ://
 Ona ju vypere a pěkně vyválí,
 //: až půjdu k muzice, každý ňa pochválí. ://

(Převzato z Svobodová, Polívka, 1999, s. 20)

Motivace: O bačovi, který žil v horách, se zpívá jedna písnička. Ondra s Jurou ji měli moc rádi a také ji tak rádi i zpívali. Jak by ne, když byla o bačovi, kterým jednou chtěli být. Která píseň by to mohla být? Znáte nějakou písničku o bačovi, který chodil po Beskydech a staral se zde o ovečky? Víte, jak takový bača vypadal? Ukážeme si na obrázku baču Matěje, který žil nad Veřovicemi. Jeho ovečky se však poztrácely po naší třídě.

- Úkolem dětí je najít všechny ovečky (obrázky oveček) a přenést je zpět na salaš (do kruhu na koberci).

Dechové cvičení: Hluboce se nadechneme nosem do břicha, nezvedáme ramena, pomalu vydechujeme a „bzučíme polohlasem jako včelka poletující na jarní louce“. (Hlas zní vpředu, před zuby.) „Bzučíme“ ve vyšší, střední i nižší hlasové poloze.

(Slavíková, 2017, s. 90)

Rozezpívání:

- Nejprve vzestupně. Ukazujeme si na ovečkách stoupajících do kopce (melodie stoupavá). Učitelka ukazuje na jednotlivé ovečky (postupuje nahoru) a při ukázání na ovečku zazpíváme jednu slabiku.

- Poté zpíváme sestupně. Ukazujeme si na pěti ovečkách sestupujících z kopce (klesající melodie). Učitelka opět ukazuje na ovečky (postupuje směrem dolů) a na každou ovečku zpíváme jednu slabiku.

- Transponujeme po půltónech do dalších tónin.

Nácvik písně: Imitační metodou.

Další práce s písní: Využijeme Orffovy nástroje jako doprovod písně.

- Nejprve učitelka ukáže, kdy a jak budeme na nástroj hrát.
- Poté si daný doprovod vyzkoušíme všichni společně – vytleskáváme.
- Následně dá učitelka nástroj některým dětem. Ostatní mohou nejprve doprovod vytleskávat s nimi. Poté už hrají jen děti, které mají nástroj.
- Nástroje prostřídáme tak, aby si každé dítě zahrálo.
- Teprve až zvládneme doprovod jednoho nástroje, přidáme nástroj další.
- Mladší děti hrají vždy společně se staršími.

Hůlky: Vyťukáváme rytmus písně. (Na každou slabiku.)

Drhlo: Na každou první dobu v taktu.

Taneční hra „Zavijačka“ (z Valašských Klobouk)

Motivace: Ondra a Jura často chodili pást své ovečky. Na pastvě se potkávali s dalšími pasáčky – „s ogary, ale i cérkami“. Ve volných chvílích děti na louce hrály různé hry, poznávaly květiny a broučky, skotačily a vymýšlely všelijakou zábavu. „Cérky“ moc rády hrály hru Zavijačka. „Ogaři“ sice říkali, že tato hra je jen pro holky, ale když měli dlouhou chvíli, přidali se k „cérkám“. Zkusíme si tuto hru zahrát.

Realizace: Nejprve se naučíme písničku, která se během hry zpívá pomocí imitační metody. Poté si zahrajeme s dětmi samotnou hru. (Ideálně hrajeme na zahradě či na vycházce na louce.)

Popis hry:

„Děti se postaví dokola a dávají si jména květin. Některé hlásí, že je „žaružek“, tzn. Blatouch, jiná je „čečetka“ (sedmikráska), „kropáček“ (petrklič) nebo „hřimjéní“ (kopretina), „kohůtek“, „křížiček“, „slzička“ a jiné a jiné. Čtyři děti si nedají žádné jméno.

Všechny, které si daly jméno květin, si opodál roztroušeně „čopnou“, zj. Sednou si na bobek a dělají, že spí.

Čtyři děvčátka se chytanou tak, že každá přehodí pravou ruku přes levé rameno a ta za ní ji podá svou levou ruku. Svoji pravou ruku přehodí též přes levé rameno a zase ta následující ji za pravou rukou (přehozenou přes levé rameno) uchopí levou rukou. Tak to udělají všechny čtyři a drobnými krůčky chodí dokolečka a zpívají přitom:

Vi - ju, vi - ju vě - ne - ček, ze sa - mých po - mně - ne - ček,
Vi - ju, vi ju, při - bí - rám, dva kro - páč - ky při - ví - jám,

5
ze sa - mé - ho kví - tí, co sa v po - lu sví - tí.
vi - ju, vi - ju kví - tí, co sa v po - lu sví - tí.

Při tomto verši se probudí spící „kropáček“, tj. děvčátko, které si dalo jméno „kropáček“ a drobnými krůčky se zařadí do věnečku. A tak to jde dál, až jsou ve věnečku všechny děti, všechny květinčky. Čím je větší kolo, tím je to pěknější. Když už „nespínká“ nikde žádné kvítko a všechny děti jsou ve věnci, zpívají:

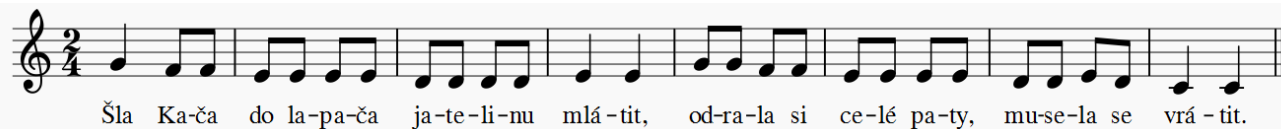
Gdo rozplete věneček ze samých pomněneček,
ze samého kvítí, co sa v polu svítí?

A na poslední sloku zpívají:

A já věnec rozpletu, do hory vás zavedu,

Na jahody, na maliny, donesu dom četinu.

Děvčata rozhodí ruce, chytanou se v kolečku za ruce (tváří dovnitř kolečka), hodně se roztáhnou, aby koleso bylo co největší a poskočným krokem hodně zvesela roztočí kolo a zpívají:“

Viju, viju, věneček ze samých pomněneček,
ze samého kvítí, co sa v polu svítí.

Šla Kača do Lapača jatelinu mlátit,
odrala si celé paty, musela sa vrátit.

(Převzato z Jelinková, 1985, s. 18–19)

Výroba hudebního nástroje „Brnkačka“

Motivace: Na pastvě bylo možné stihnout spoustu věcí. Zatímco se ovečky či jiná zvířátka pásli, tak si často Ondra s Jurou vyráběli jednoduché hudební nástroje, na které pak hráli a k tomu zpívali. Nejčastěji si vyřezávali píšťaličky ze dřeva, ale občas pískali i na trávu. Jednou si Jura na pastvu přinesl nástroj, kterému říkal „brnkačka“. Otázky: Proč mu asi říkal brnkačka? Jak se na něj asi hrálo? Ondrovi se brnkačka velice líbila a chtěl si ji také vyrobit. A tak se pustili s Jurou do práce a poté hráli na brnkačky spolu.

Pomůcky: krabička od zápalek, gumičky, nůž

Popis činnosti: Do horní části krabičky nařízname po delší straně úzké zářezy, vzdálené od sebe asi na půl cm (předpřipraví učitelka). Na víko krabičky děti položí podélně kousek od okrajů dvě sirky a přes ně napnou kousky gumiček tak, že jejich konce jsou svírány v zářezech. (Výrobce může napínání gumiček uzpůsobit tak, že je možné na ně zabrnkat i stupnici.)

Pozn. Zahrnujeme do ranních či odpoledních činností, kdy se dětem můžeme individuálně věnovat. Mladším dětem je potřeba výrazně pomoci.

(Převzato z Vranecký, 1963, s. 75)

Píseň „Pásl ovčák ovce“ (ze Všechovic)

Pá - sl ov-čák ov - ce, dun-daj, dun-daj, dun-daj, pá - sl ov-čák ov-ce, cjá - ra, dži-na-ra-ra

5
na ze-le-nej lou - ce, dun-daj, dun-daj, dun-daj, na ze-le-nej lou - ce.

//: Přišel k němu řezník ://
//: a s ním strakatý psík. ://
//: Ovčáče, ovčáče, ://
//: zač sou štyry ovce? ://
//: Jedna za dva zlatý, ://
//: sou peníze taky. ://

//: Ovčák žene dómu, ://
//: a pán přijde k tomu. ://
//: Ovčáče, ovčáče, ://
//: hde máš štyry ovce? ://
//: Dvě mně medvěd' zežral ://
//: a dvě vlk roztrhal. ://

(Převzato z Polášek, Kubeša, 1939 s. 123)

Motivace: Když na Ondru s Jurou přišla únava, pustili se do zpěvu. S písničkou přišla dobrá nálada, veselí a čas jim rychleji utíkal. Proto měl Ondra nejraději písničky veselé. Jak se jmenuje vaše oblíbená písnička? Jaká je? Veselá, smutná, pomalá, rychlá... O čem se v ní zpívá?

Jednu písničku, která je veselá a hravá si dneska zazpíváme. Ondra s Jurou ji totiž měli nejraději ze všech písniček.

Dechové cvičení: Hluboký nádech nosem do břicha, nezvedáme ramena a pomalý plynulý výdech – „přivoníme ke květině“. Zopakujeme několikrát.

Rozezpívání:

Dun - daj, dun - daj, dá.

Následně po tónu transponujeme do dalších tónin.

Nácvik písně: Imitační metodou.

Další práce s písní: Doprovod písně hrou na tělo.

- 2. takt: Na „dundaj, dundaj, dundaj“ vytleskáváme osminky – na každou slabiku. (Začínáme až na druhou dobu v taktu.)
- 4. takt: Na „cjára, džinarara“ děláme plesk na každou dobu (čtvrt'ové).
- 6. takt: Na „dundaj, dundaj, dundaj“ pěstičkami „hrajeme na hrudník“ osminky. Na každou slabiku. (Začínáme až na druhou dobu v taktu.)
- 7. a 8. takt: Na slova „louce“ dvakrát dupneme. Jedno dupnutí na 1 dobu (1 slabiku).

Říkanka „Pomalu ovečky“

Motivace: Valášek se o své ovečky musel dobře starat, jinak by se mu mohla nějaká ztratit nebo by ji mohl sežrat vlk. Ondra s Jurou měli své ovečky rádi a dobře se o ně starali. Jednou vedli Jura s Ondrou své ovečky do „dolinky“ na tu nejlepší travičku. Ovečky už cítily vůni jarní louky a hnaly se jako splašené. „Ogaři“ proto na ně volali říkankou.

Učitelka dětem řekne říkanku, kterou pak děti také budou volat na ovečky. Nejprve si ale procvičí jazyk a celý obličej, aby se jim říkanka dobře vyslovovala.

Cvičení s jazykem: „Kyvadlo“ – Vyplázneme jazyk směrem dolů a pohybujeme s ním zleva doprava a zpět jako kyvadlo.

Cvičení s celým obličejem: Jak se mám? – děti na pokyn učitelky předvádějí určité stavy (únavu, veselost, smutek, zlost apod.)

Nácvik říkanky: Imitační metodou.

*„Pomalu, ovečky,
do té dolinečky,
aby nezlámala
některá nožičky.
(z Moravy)“*

(Plicka, Volf, 1953, s. 146)

Říkanka „Ovečky bečely“

Ovečky se pokojně pásly v „dolince“, když tu jim zmizel jejich Ondra s Jurou, protože si odběhli do lesa na dřevo. Ovečky se polekaly a daly se do naříkání. Jak to „ogaři“ uslyšeli, honem přispěchali a povídali ovečkám říkanku.

Nácvik říkanky: Imitační metodou.

*„Ovečky bečely,
Valáška neměly,
v hlubokej dolince
samy nocovaly.
Ovečky, nebečte,
však valáška máte,
v hlubokej dolince*

samy nebýváte.

(z *Valašska*)“

(Převzato z Plicka, Volf, 1953, s. 147)

Dramatizace: Až říkanky umíme, můžeme si situaci znázornit pomocí dramatizace. Starší děti si budou hrát na Valášky pasoucí ovečky a mladší děti se stanou ovečkami. Ovečky (mladší děti) utíkají na druhou stranu třídy/zahrady a Valášci (starší děti) na ně volají říkankou „Pomalu ovečky“. Poté se Valášci rozeběhnou za ovečkami a musí je odvést do dolinky. To znamená, že každý Valášek chytne jednu ovečku za ruku a dovede ji do vyznačeného kruhu.

Následně se Valášci schovají. Ovečky začnou bečet, ale Valášky mohou přivolat jen písničkou „Beskyde, Beskyde“ (Zaspívají jednu sloku). Když Valášci uslyší písničku, přiběhnou ke svým ovečkám a uklidní je říkankou „Ovečky bečely“.

Píseň: „Pojďme domů, večer je“ (z *Valašska*)

Pojď - me do - mů, ve - čer je, ve - čer je, ve - čer je.
Co - si nás tu ze - že - re, ze - že - re, ze - že - re.

Je tu také bubáča, bubáča, bubáča,
co sa chytá rubáča, rubáča, rubáča.
Je tu velké strašidlo, strašidlo, strašidlo,
veličajzné jak bilo, jak bidlo, jak bidlo.

(Převzato od Cimbálové muziky „Javorník“ z Nového Jičína)

Motivace: Když sluníčko zašlo za hory, nastal čas jít domů. Než nastane tma, musí být všechna zvířátka i pasáči v bezpečí. Třeba před vlky, ale i zlými lidmi.

Dechové cvičení: Ondra se pustil do shánění oveček, aby byli všichni co nejrychleji doma. Nevšiml si však klacku pod nohama, zakopl a natloukl si koleno. Byl statečný, neplakal, ale přece byl rád, když se objevila Anička, která nedaleko pásala jejich dvě kozy a bolístku mu pofoukala. My také pofoukáme bolístku.

Hluboký nádech do břicha, nezvedáme ramena. Děláme krátké rychlé výdechy.
(Několik na jeden nádech.)

Rozezpívání: Zazpíváme si písničku „Sedí liška pod dubem“, ne však na její slova, ale na slabiku „mé“. Poté transponujeme po půltónech do dalších tónin. Měníme slabiky na „bé“, „mňau“ a další zvuky zvířat.

Nácvik písně: Imitační metodou. Píseň zpíváme bez rytmu.

Pásmo „Pase ovčák ovce“

Z písní, tanců a říkanek, které jsme se naučili, sestavíme pásmo a uděláme představení pro rodiče. Chlapci představují Valášky, kteří pasou ovečky a dívky představují jejich ovečky.

1. Říkanka „**Ide valach s ovečkami**“: Přichází Valášci se svými ovečkami. Chlapci říkají verše „Ide valach s ovečkami zelenými horečkami“. Verš mohou zopakovat vybraní jedinci znovu. Jeden vesele, další smutně a další například ospale.
2. Píseň „**Beskyde, Beskyde**“: Děti zazpívají jednu sloku písně. Prvních šest taktů si chlapci vybírají dívku, jdou k ní a chytou se za ruce. Po zbytek sloky se drží za ruce a obcházejí okolo sebe, točí se. (Pokud je nevyrovnaný poměr chlapců a dívek, utvoří dvojice například i dvě dívky.)
3. Píseň „**Za stodolenkú**“: Zpíváme dvě sloky písně, na které tančíme taneček. (Popis tance (viz zde s. 60)
4. Říkanka „**Pomalu ovečky**“: Valášci říkají ovečkám říkanku.
5. Říkanka „**Ovečky Bečely**“: Valášci se na chvíli vytratí. Přesunou se dozadu a ovečky dělají, že je nevidí a hledají je. Na to říkají první sloku říkanky. Jak Valášci uslyší ovečky, hnedle se objeví a odpovídají ovečkám druhou slokou.
6. Píseň „**Pásl ovčák ovce**“: Valášci i ovečky společně zazpívají jednu sloku písně a doprovodí ji hrou na tělo.
7. Píseň „**Pojďte domů, večer je**“: Jeden z Valášků zvolá „Podívejte, sluníčko už zachází“. Všechny děti začnou zpívat píseň, pomalu se seskupují a s poslední slokou odchází.

4.2.4 LÉTO

Motivace:

„Na svatého Jána, otvírá se k létu brána.“ (Převzato z Plicka, Wolf, 1950, s. 101)

Jedním z prvních významných dnů léta je svátek sv. Jana, což je 24. června. Povídá se, že o svatojánské noci se otvírají poklady. Ondra dostal nápad, že by bylo tuze hezké nějaký poklad najít.

- Pohádka „Jak Ondra a Jura našli o svatojánské noci poklad“
(Příloha č. 4 – Pohádka „Jak Ondra a Jura našli o svatojánské noci poklad“)
- Následuje rozhovor nad pohádkou.

Tematický celek Pasáčci pasou krávy

Motivace:

V létě, když „cérky a ogaři“ nechodili do školy, trávili skoro celé dny venku. Ondra s Jurou pásli jejich ovečky. Avšak děti pásly i jiná zvířata. Otázka? Jaké to mohly být? Třeba husy, kačeny, kozy nebo také krávy. Naši dva „ogaři“ se skamarádili s Aničkou a Bětkou, které pásly krávy Rózu a Józu. Ve volných chvílích si děti na pastvě zpívaly, tancovaly a hrály nejrůznější hry. Povídáme si s dětmi, jak vypadá kráva, čím se živí. Pokud je to možné, jdeme se podívat na farmu či statek, jak vypadá kráva i další domácí zvířata.

Popis činností:

Píseň „Paste se kravičky na dolině“ (z Lašska)

Pas - tě se, kra - vič-ky, na do-li - ně, pas - tě se, kra - vič-ky, na do-li - ně,
do - kud vam tra - vič-ka ně - vy - hy - ně, do - kud vam tra - vič-ka ně - vy - hy - ně.

//: Pastě se, kravičky, na uhoře, ://
//: dokud ho pantata nězaoře. ://

Motivace: Anička s Bětkou si při pasení často zpívaly. Na louce se to hezky rozléhalo a zpěv často slyšeli i Jura s Ondrou na protější louce. Písničku, kterou se naučíme, zpívaly „cérky“ jejich kravičkám.

Dechové cvičení: Hluboký nádech nosem do břicha, nezvedáme ramena a pomalý, plynulý výdech. Představujeme si, že „foukáme do odkvetlé pampelišky na louce“.

Rozezpívání: Učitelka hraje melodii jednoduché lidové písně, kterou děti již znají. Úkolem dětí je poznat, o jakou píseň se jedná. Poté si ji společně zazpíváme v základní tónině a následně transponujeme do dalších tónin (měníme dynamiku zpěvu, aby to bylo pro děti zajímavější).

Nácvik písně: Imitační metodou.

Další práce s písní: Doprovod nástroji z Orffova instrumentáře.

Hůlky: rytmus písně (hrajeme na každou slabiku)

Drhlo: každou 1. dobu v taktu (pomáháme si slabikami „bů-ů“)

Hlasové cvičení doprovázené pohybem „Otravná moucha“

Motivace: Na louce kromě „cérek“ a kraviček najdeme ještě plno dalších zvířátek. Otázka: Jaká zvířátka žijí na louce? Třeba broučci, které „cérky“ rády hledají a zkoumají. Ale také mouchy, které kolem nich létají, bzučí, sedají jim třeba na nos a někdy jsou vskutku otravné.

Realizace: Nejprve učitelka říkanku předříkává a děti po ní opakují. Na slova „tlesk“ tleskneme. Následně si přiložíme ruku na naše hlasivky, kde vzniká hlas a tón. Poté zkusíme, co cítíme, když bzučíme jako moucha.

Hlasové cvičení můžeme doprovodit pohybem:

- Na slova „**letí tu moucha**“ se poskokem, v tempu, které udává učitelka, pohybujeme volně ve vymezeném prostoru a máváme rukama (poletujeme jako moucha po louce). Na hlásky „**bzzzzzz**“ si najdeme kamaráda – dvojičku, postavíme se naproti sobě a na slova „**tlesk**“ si vzájemně tleskneme do dlaní (moucha si na někoho sedla).
- Na slova „**uletěla, bzzzzzz**“ opět poletujeme jako moucha. Na slovo „**tlesk**“ se zastavíme a tleskneme do svých dlaní.
- Na slova „**už jsme ji plácli**“ Uděláme dřep s výskokem.

Jednotlivé části můžeme opakovat vícekrát. Například slova „letí tu moucha“ opakujeme několikrát za sebou a děti „létají jako mouchy“ delší dobu či „bzučíme“ dokud všechny děti nemají dvojičku.

„Letí tu moucha, bzzzzzz, tlesk.

Uletěla, bzzzzzz, tlesk.

Už jsme ji plácli?“

(Převzato a upraveno z Kubecová, 2017, s. 69)

Píseň „Hnalo děvča kravy“ (z Lašska)

Pod javor si sedlo,
snidaničko zjedlo,
//: na javor pohledlo, orla uvidělo,
orla uvidělo. ://
Ej, orličku, orle,
keď su kravy moje.
//: Ja se ich něviděl, enem sem ich slyšel,
enem sem ich slyšel. ://

Pěkně zvonky maju,
pěkně vyzvaňaju.
//: Travěnky hledaju, travěnky zelene,
voděnky studene. ://
Di děvča, di dolem,
najděš kravy spolem.
//: Šlo děvča, šlo dolem, našlo kravy spolem,
našlo kravy spolem. ://

(Převzato z Kotek, 2016, s. 9)

Motivace: Jednou Bětuška šla se svými kravičkami na pastvu. Uviděla krásnou veverku a vydala se za ní. Najednou však zjistila, že zabloudila a neví, kde má své kravičky. Byla z toho velmi nešťastná. Jak to dopadlo, se dozvíme v písničce.

Dechové cvičení: Hluboký nádech do břicha a krátké, rychle opakované výdechy. Představíme si, že Bětuška je udýchaná, proto dýchá krátce a rychle.

Rozezpívání:

Následně popěvek transponujeme do dalších tónin.

Nácvik písně: Imitační metodou.

Další práce s písní: Taneček.

- 1. – 3. takt: Chůze v kruhu po směru hodinových ručiček
- 4. – 6. takt: Chůze v kruhu proti směru hodinových ručiček.
- 7. – 8. takt: Děti se pustí a každý se sám jednou otočí.
- 9. – 13. takt: Děti si udělají dvojčky a obchází okolo sebe.

Artikulační cvičení: „Engele vengele“

Motivace: Když se děti nemohly domluvit, kdo bude v něčem první a kdo poslední pomohly si rozpočítadlem. Otázka: Víte, co to je? K čemu asi slouží? Znáte nějaké? U nás ve školce se také občas neumíme domluvit. Třeba by všechny děti chtěly hrát na nějaký hudební nástroj, ale máme ho jen jeden. Pro ten případ se od Aničky a Bětušky naučíme jedno rozpočítadlo.

Realizace: Nejprve se rozpočítadlo naučíme imitační metodou, kdy učitelka předřikává říkadlo, rytmus vytřukává na hůlky a děti opakují verše s vytleskáváním. Poté pomocí rozpočítadla rozdělíme mezi děti nástroje z Orffova instrumentáře. Vybrané děti pak místo tleskání hrají rytmus na nástroje. (Následně předají nástroje dalším a opět vyberou děti pomocí rozpočítadla.)

„Engele vengele kót,

přeskočil zajíček plot.

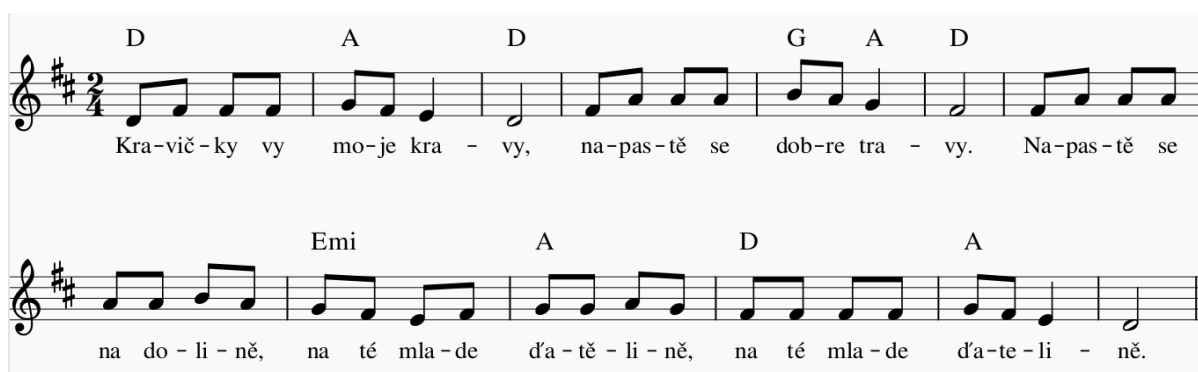
Přeskočil dvě trnky

hledaja Verunky –

Verunky je tot!“

(Převzato z Peck, 2008, s. 101)

Píseň „Kravičky“ (z Lašska)

D A D G A D

Kra-vič-ky vy mo-je kra - vy, na-pas-tě se dob-re tra - vy. Na-pas-tě se

Emi A D A

na do - li - ně, na té mla - de ďa - tě - li - ně, na té mla - de ďa-te - li - ně.

Slunko za hory zapada, na travičku rosa pada.
Škubajtě travu zelenu, //: i s tu rosičku studenu ://.

Za chvílu měsíček vyjďě, potem mily za mnu přijďě.
Přijďě za mnu na dvoreček, //: že mě má rad muj syneček ://.

Motivace: Jak sluníčko zacházelo za hory, zaspívaly „cérečky“ na pastvě poslední písničku, aby kravičky věděly, že budou za chvíli odcházet. Po písničce se vydaly na cestu domů.

Dechové cvičení: Hluboký nádech do břicha, nezvedáme ramena a pomalý plynulý výdech. „Cítíme vůni lučních květin?“

Rozezpívání: Zpíváme písničky, které jsme se již naučili. Transponujeme je do dalších tónin (z nižších tónin do vyšších).

Nácvik písně: Imitační metodou.

Další práce s písní Děti jsou v kruhu a mají zavřené oči. Učitelka vybere poklepnutím na rameno jedno z dětí, které písničku zaspívá samo. Ostatní děti podle hlasu poznávají, který kamarád právě zpívá. Důležité je, aby písničku děti již dobře znaly a učitelka by měla vybírat pouze děti, které samy chtějí zpívat sólově.

Tematický celek Žně

Motivace:

Sluníčko hrálo, občas zapršelo a všechno kolem rostlo jako divé. Tráva na louce byla vyšší a vyšší. Ondrovi s Jurou dosahovala skoro po kolena. Obilí začínalo dozrávat. To už „ogaři“ věděli, že brzy budou žně. Otázka: Víte, co to znamená? Povídáme si o žních, ukážeme si pomocí obrázků, jak obilí roste a co se s ním děje, než se z něho stane mouka do koláčků.

Popis činností

Píseň „Na sedláčka“

Víte - li pak, jak se - dlá - ček, ví - te - li pak, jak se - dlá - ček,
Ta - kto, ta - kto, tak se - dlá - ček, ta - kto, ta - kto, tak se - dlá - ček,

ví - te - li pak, jak se - dlá - ček o - bi - lí - čko se - je?
ta - kto, ta - kto, tak se - dlá - ček o - bi - lí - čko se - je!

1. Obilíčko seje.
2. Obilíčko váže.
3. Obilíčko seče.
4. Obilíčko mlátí.
5. Obilíčko trží.
6. Po práci se baví.

(Převzato z Mišurcová, 1958, s. 60)

Motivace: „Ogaři“ nám přinesli obrázky, kde máme nakresleno, jak se obilí seje, seče, váže, mlátí a pak se po práci sedláci baví třeba na tancovačce. Úkolem dětí je obrázky správně seřadit. Ondra s Jurou nám k obrázkům přinesli i písničku, kterou si zazpíváme.

Dechové cvičení: Hluboký nádech nosem do břicha, nezvedáme ramena. Následuje pomalý, plynulý výdech. „Jemný letní vánek, který fouká do klasů s obilím.“

Rozezpívání:

Slun - ce sví - tí na o - bi - lí, až ze - zlát - ne, tak ho skli - dí.

Následně transponujeme do dalších tónin.

Nácvik písně: Imitační metodou.

Další práce s písní: Taneční hra.

Taneční hra „Na sedláčka“

Popis hry:

„Děti utvoří kruh. Jedno dítě stojí uprostřed. Píseň „Víte-li pak, jak sedláček“, zpívá učitelka s dětmi společně. Lze zpívat také tak, že první část každé sloky zpívá učitelka a druhou část děti.

1. – 8. takt: Děti se obrátí levým (nebo pravým) bokem do kruhu a jdou po jeho obvodu pochodovým krokem: na každou čtvrtovou dobu případně jeden krok. Nedrží se za ruce. Dítě uprostřed kruhu stojí na místě. Tento pohyb se opakuje v prvních osmi taktech každé sloky. V dalších osmi taktech se znázorňuje sedlákova práce.

První sloka – Napodobuje se setí obilí.

9. – 10. takt: děti se zastaví, otočí se čelem do kruhu a dívají se na toho, kdo je uprostřed. Dítě jde uvnitř kruhu a napodobuje setí tak, že levou rukou drží před sebou myšlenou ošatku a z ní širokými pohyby do stran rozhazuje zrní.

11. – 16. takt: Děti jdou po kruhu a opakují pohyb setí.

Druhá sloka – Napodobuje se sekání obilí.

9. – 10. takt: Děti v kruhu stojí. Dítě uprostřed drží v rukou před sebou myšlenou kosu, a mávajíc ji zprava doleva, jde po malém kruhu uprostřed.

11. – 16. takt: děti jdou po kruhu a opakují pohyb sekání.

Třetí sloka – napodobuje se vázání snopů.

9. – 10. takt: Děti v kruhu stojí, dítě uprostřed napodobuje pohyb vázání tak, že přiklekne na jedno koleno a zaváže a utáhne povříslu.

11. – 16. takt: Totéž po něm opakují ostatní děti. Pohyb vázání se provádí v taktech 11. a 13. V ostatních taktech je chůze po kruhu.

Čtvrtá sloka - Napodobuje se mlácení obilí.

9. – 10. takt: Děti se obrátí čelem do kruhu, dítě v kruhu nakročí nohou a napodobí mlácení cepem: při náprahu je trup vzpřímen a paže jsou ve vzpažení s pěstmi u sebe, při úderu se trup mírně předkloní a paže opisují velký oblouk dolů. Na první dobu každého taktu připadá pohyb dolů, na druhé dvě doby v taktu se trup vzpřimuje.

11. – 16. takt: Děti v kruhu napodobují pohyb mlácení.

Pátá sloka – Napodobuje se placení za obilí.

9. – 10. takt: Dítě v kruhu si vybere někoho do dvojice. Postaví se proti sobě, jeden uchopí druhého za ruku a pravou rukou mu tleskne do dlaně.

11. – 16. takt: Děti utvoří dvojice a napodobí pohyb první dvojice. Potlesk do dlaně spadá na první dobu každého taktu, přičemž jednou tleská jedno dítě a v dalším taktu druhé dítě.

Šestá sloka – Napodobí se tanec sedláků.

1. – 8. takt: Děti ve dvojicích jdou po kruhu. Dvojice v kruhu jde v protisměru. Šestá sloka se zpívá v rychlejším tempu než sloky předchozí.

9. – 10. takt: Dvojice v kruhu se chytí za ruce a lehkým tanečním krokem se otáčejí.

11. – 16. takt: Ostatní děti tančí stejným způsobem. “

(Převzato z Mišurcová, 1958, s. 60–61)

Námět: Ukážeme dětem, jak vypadaly cepy, jak se s nimi pracovalo. Pokud je to možné, uděláme si výlet do Skanzenu v Rožnově pod Radhoštěm. Podíváme se, jaké další pomůcky a nástroje lidé dříve používali.

Píseň „Tráva neroste“ (z Meziříčska)

Trá-va ne-ro-ste, e-dem-za vo-dú, a hde mez-říč-tí mlá-den-ci i-dú.

5
Tram-ta - ra, tram-ta - ra, tram-ta - ra - ra - ra - ra - ra - ra.

Aj, idú, idú, edem nekeří,
keří nosíjú na hlavách peří. Ref.
Na hlavách peří, bílé klobúky,
oni sa nesú jako panenky. Ref.

(Převzato z Polášek, Kubeša, 1941)

Motivace: Nejen obilí bylo sečeno. Jak tráva na louce vyrostle, také ji sedláci posečou, aby měli dostatek sena na zimu pro zvířátka. Ještě než ji posekli, lehli si do ní Ondra s Jurou a dívali se do nebe. Tráva byla tak vysoká, že je nebylo skoro vidět. Kolem vonělo luční kvítí, bublal potůček... Otázka: Zkoušel už někdo jen tak ležet v trávě a dívat se do nebe? Co jste slyšeli? Vyzveme děti, aby si to vyzkoušely a poslouchaly, co slyší, poté si to ve školce řekneme či nakreslíme.

Až se dost vynadávali, rozběhli se po louce a zazpívali si písničku, kterou je naučili kamarádi „ogaři“ z „Meziříčska“ (z Valašského Meziříčí).

Dechové cvičení: Hluboký nádech nosem do břicha a následně pomalý plynulý výdech. Utrhneme si proužek papíru a zkusíme, jestli nám s výdechem „tancuje žízala“.

(Převzato z Kubecová, 2017, s. 70)

Rozezpívání:

Poté transponujeme do dalších tónin. Měníme však i slova popěvku. Vymýšlíme, co je ještě zelené. Např. „zelený je strom“. Poslední tón v popěvku opakujeme podle počtu slabik posledního slova.

Nácvik písně: Imitační metodou.

Další práce s písní: Taneček.

- 1. – 8. takt: Poskok volně po třídě ve dvojicích, držíce se za ruku, druhá ruka v bok.
- 9. – 12. takt: Dvojice se chytne za obě ruce a poskokem se spolu točí (obchází se).
- 13. – 16. tak: Opakujeme to samé jako v předchozích 4 taktech, pouze změním směr.

Rytmické cvičení „Žalo děvče“

Motivace: Tráva se nejen sušila na seno pro zvířátka na zimu, ale Anička s Bětuškou musely chodit i na trávu, která se dává zvířátkům čerstvá. Bětuška si vzala srpeček (ukážeme si, jak vypadá) a pospíchala na louku na čerstvou travičku. Jenže v trávě se objevil kámen, srpeček se o něj zlámal a Bětuška spustila říkanku.

Realizace: Učitelka předříkává rýmy a vyťukává rytmus na hůlky. Děti vždy rým zopakují ve stejném rytmu jako učitelka a daný rytmus vytleskávají. Učitelka však opakuje každý řádek v jiném rytmu. Úkolem dětí je vhodně zareagovat na změnu a správně rým zopakovat.

*„Já jsem malá, maličká,
na trávu mám jít,
srpeček mám rozlámáný,
čímže budu žít?*

(z Moravy)“

(Plicka, Wolf, 1950, s. 64)

Rytmické cvičení „Počasí“

Motivace: Na žně je potřeba hezké počasí. Otázka: Víte proč? Bohužel někdy přijde pořádná bouřka. Ondra s Jurou bouřky neměli rádi. Ale pořádný déšť, pokud teda nebyl o žních, jim nevadil. Hezky pročistil vzduch. My si dneska uděláme v naší školce pořádný déšť, ale ani trochu se nenamočíme.

Realizace: Sedíme v kruhu na koberci. Dětem rozdáme různé bubínky. (Pokud máme nedostatek bubínků, využijeme hru na tělo – šustění dlaněmi o sebe, tleskání dvěma prsty do dlaně, tleskání celými dlaněmi, pleskání apod.) Hrou vyjadřujeme sílu deště tím, že měníme sílu zvuku a tempa.

- Hru vede učitelka. Například řekne „trochu prší“ a bubnujeme oběma rukama bez pravidelného rytmu. Postupně „prší více a více, lije jako z konve a začínají padat kroupy“ – přidáváme na intenzitě a tempu. Může se přidat i vítr, který vyjádříme ústy „fííí“. Následně „déšť začne slábnout, mrholí“ – bubnujeme jen prsty, šustíme dlaněmi krouživými pohyby po bubínku. Nakonec přijde „duha po dešti“ – uděláme rukama nad hlavou duhu.
- Změny počasí několikrát opakujeme, můžeme měnit pořadí. Snažíme se vytvořit chvíle úplného ticha z plného zvuku, jindy postupným zeslabováním intenzity a tempa.

(Převzato a upraveno z Růžičková, 2017, s. 126)

Píseň „Na Bilej hoře“ (ze Štramberska)

Na Bi - lej ho - ře hm, brm, brm, hm, brm, brm, sy - ne - ček o - ře

hm, brm, brm, hm, brm, brm sy - ne - ček o - ře hm, brm, brm, brm

[:Na Bilej hoře hm, brm...
Antonek oře hm, brm...:]
[:Ma chude konč, hm, brm...
kulem ich žďuře hm, brm...:]

(Převzato z Polášek, Kubeša, 1939, s. 101–102)

Motivace: Když se obilí sklídí, je potřeba pole poorat, aby bylo připraveno na nová semínka. (Ukážeme si, jak se pole oralo, co k tomu bylo potřeba.) Ondra s Jurou měli kamaráda ze Štramberka, který na „Bílej hoře“ měl políčko. Jak šel orat, Jura s Ondrou mu přijeli pomáhat a zpívali mu písničku.

Dechové cvičení: Hluboký nádech nosem do břicha, prudší výdech. „Na Bílé hoře u Štramberka fouká často velký vítr.“

Rozezpívání: Zpíváme již známé lidové písně v několika tóninách. Písničky máme napsané na lístečcích a děti vybírají písničku, kterou budeme zpívat z košíčku.

Nácvik písně: Imitační metodou.

Další práce s písní: Písničková štafeta.

Námět: Uděláme si výlet do blízkého historického města Štramberk, podíváme se na místní tradiční dřevěné chaloupky a také se zajdeme podívat na Bílou horu.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývá propojením folklóru s hudební výchovou v edukačním procesu mateřské školy na Novojičínsku. Cílem práce je vytvořit metodický materiál, který zprostředkuje dětem lidovou kulturu a lidové tradice na Novojičínsku, a to prostřednictvím hudebních činností. Děti se tak seznamují nejen s folklórem, ale také poznávají, jak pestrá a bohatá je hudební výchova.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. První tři jsou věnovány teoretickým poznatkům, které jsou nezbytné pro vytvoření celoročního projektu, jenž je obsažen v kapitole čtvrté.

První kapitola popisuje problematiku hudební výchovy v předškolním vzdělávání a představuje jednotlivé hudební činnosti. V další kapitole jsou uvedena základní specifika předškolního vzdělávání. Je zde charakterizována organizace tříd v mateřské škole a také shrnuty klady i zápory homogenního a heterogenního uspořádání tříd. Třetí kapitola se zabývá folklórem nejprve obecně, a poté nás uvede do problematiky folklóru na Novojičínsku. Předkládá etnografické vymezení regionu, a také popisuje oblast Valašska a Lašska, na jejichž pomezí leží region Novojičínsko.

V poslední a nejobsáhlejší kapitole je popsán metodický materiál, který vychází z poznatků teoretické části práce a propojuje hudební činnosti v mateřské škole s folklórem. Jedná se o celoroční projekt, který by měl být integrován do školního vzdělávacího programu v mateřské škole na Novojičínsku s heterogenním uspořádáním tříd. Děti poznávají pomocí hudebních činností zvyklosti a tradice našeho regionu, které nás provází během roku. Pomocí tohoto metodického materiálu mají možnost poznat bohatost folklóru i hudební výchovy a uvědomit si jejich vzájemnou propojenost.

V seznamu literatury a pramenů, o které se v práci opíráme, je potřeba zmínit Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a odborné publikace hudebních pedagogů Jiřího Zezuly, Marie Liškové, Anny Derevjaníkové a dalších. Neméně důležitým pramenem je dílo Josefa Jančáře, významného etnografa, a dílo Jaroslava Štíky, valašského národopisce a dlouholetého ředitele Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. V práci je také zmíněno dílo Josefa Válka, etnografa a vysokoškolského profesora, který je jednou z nejvýznamnějších osobností Valašska. Dlouhodobě se zabýval vymezením moravského Valašska, jeho publikace ovšem nebylo možné dohledat. Válkovo vymezení Valašska je přesto v práci zmíněno, jelikož Jaroslav Štika i Josef Jančář řadí toto vymezení k nejhodnotnějším pracím. Je nutné podotknout, že dalším významným pramenem této práce je sběratelské dílo

Jana Nepomuka Poláška, pedagoga a hudebního skladatele, a jeho žáka, Arnošta Kubeši, valašského národopisce, sběratele lidových písní a později také ředitele Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm.

Bakalářská práce může být zajímavou inspirací pedagogům v mateřských školách na Novojičínsku, jak vést děti k tomu, aby si vytvořily kladný vztah k hudbě, místnímu folklóru, byly otevřené a motivované k dalšímu objevování lidových tradic, ale také k rozvoji svých hudebních schopností dovedností a aktivnímu prožívání hudby. Naše národní kulturní dědictví tak může být předáváno dalším generacím.

Seznam použité literatury a zdrojů

BARTOŠ, František. *Naše děti: jejich život v rodině, mezi sebou a v obci, jejich poesii, zábavy, hry i práce společné: 2., rozmnožené vydání*. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše ve spolupráci s Muzeem jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2005. ISBN 80-86886-06-9.

BONUŠ, František. *Úvod do studia hudební a taneční folkloristiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964. Učební texty vysokých škol.

CEJNAR, Roman. *Vánoční koledy: zpěvník*. Praha: Eminent, 2000. ISBN 80-7281-039-1.

COUFALOVÁ, Gabriela, Ivo MEDEK a Jaromír SYNEK. *Hudební nástroje jinak*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2013. ISBN 978-80-7460-037-1.

DEREVJANÍKOVÁ, Anna. *Metodika hudobnej výchovy v predprimárnej edukácii*. Prešov: Prešovský hudobný spolok Súzvuk, 2014. ISBN 978-80-89188-39-0.

DRÁPALOVÁ, Lenka a Milena TICHÁ. *Jak jde kroj, tak se stroj: katalog expozice o tradičním odívání na Valašsku*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2017. ISBN 978-80-87210-62-8.

GOLAS, Radomír a Vincenc SOCHA. *Valašské koledy z Frenštátska*. Frenštát pod Radhoštěm: Muzejní a vlastivědná společnost, 1999. Prameny (Muzejní a vlastivědná společnost Frenštát pod Radhoštěm).

GRZNÁROVÁ, Marianna. *Pásli ovce valaši*. Praha: Albatros, 1981.

HOLOUŠOVÁ, Drahomíra a Milena KROBOTOVÁ. *Diplomové a závěrečné práce*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1237-3.

HRUBÁ, Blanka. *Tulemy se, tulemy: Vánoční koledy z Příbora a okolí*. Příbor, 2018

JANČÁŘ, Josef, (ed.) a kol. *Vlastivěda moravská: země a lid: nová řada. Sv. 10, Lidová kultura na Moravě*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2000. ISBN 80-7275-005-4.

JANČÁŘ, Josef. *Etnografie na Moravě a ve Slezsku v limitech 20. století*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2014. ISBN 978-80-87261-92-7.

JELÍNKOVÁ, Zdena. *Dětské taneční hry z Valašska*. Gottwaldov: Okresní kulturní středisko, 1985.

JUROK, Jiří et al., *Nový Jičín*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. ISBN 978-80-7422-078-4.

KNOPOVÁ, Blanka. *Činnosti hudebně pohybové v systému hudebního vzdělávání na ZŠ a SŠ*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. ISBN 80-210-3911-6.

KOTEK, Štěpán. *Lašské skoky a zvrtky*. Frýdlant nad Ostravicí: Krtek a Datel, 2016. ISBN 978-80-270-1022-6.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4435-3.

KUPCOVÁ, Zuzana, Hana NÁDVORNÍKOVÁ, Veronika RŮŽIČKOVÁ, Eva SVOBODOVÁ a Alena VONDRUŠKOVÁ. *Činnosti ke svátkům a tradicím v předškolním vzdělávání: od jara do léta*. Praha: Raabe, 2017. ISBN 978-80-7496-347-6.

KUBECOVÁ, Markéta, Marcela PEHELOVÁ, Marie SLAVÍKOVÁ, Veronika RŮŽIČKOVÁ a Hana VÁŇOVÁ. *Rozvíjíme hudební dovednosti dětí*. Praha: Raabe, 2017. ISBN 978-80-7496-347-6.

KUBEŠA, Arnošt, (ed.) *Valašské písničky: Tance - povědačky - přísloví - dětské hry*. Praha: SNKLHU, 1958.

LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe, 2006. ISBN 80-86307-26-3.

MIŠURCOVÁ, Věra. *Hry se zpěvem: pro mateřské školy*. Praha: SPN, 1958.

PECK, Eduard et al. *Valašské národní písně a říkadla s nápěvy do textu vřaděnými*. Vizovice: Město Vizovice ve spolupráci s Muzeem jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2008. ISBN 978-80-87130-03-2.

PLICKA, Karel. *Český rok v pohádkách, písních, hrách a tancích, říkadlech a hádankách.: Jaro*. Praha, Odeon, 1978.

PLICKA, Karel a František VOLF. *Český rok v pohádkách, písních, hrách a tancích, říkadlech a hádankách: Léto*. Praha: SNKLHU, 1950.

PLICKA, Karel a František VOLF. *Český rok v pohádkách, písních, hrách a tancích, říkadlech a hádankách: Podzim*. Praha: SNKLHU, 1953.

PLICKA, Karel a František VOLF. *Český rok v pohádkách, písních, hrách a tancích, říkadlech a hádankách: Zima*. Praha: SNKLHU, 1960.

POLÁŠEK, Jan Nepomuk a Arnošt KUBEŠA. *Valaské pěsničky I. díl*. Milotice n. Bečvou: Knihovna Milotického hospodáře, 1939.

POLÁŠEK, Jan Nepomuk a Arnošt KUBEŠA. *Valaské pěsničky: II. díl*. Milotice n. Bečvou: Knihovna Milotického hospodáře, 1940.

POLÁŠEK, Jan Nepomuk a Arnošt KUBEŠA. *Valaské pěsničky: III. díl*. Milotice nad Bečvou: Knihovna Milotického hospodáře, 1941.

POLÁŠEK, Jan Nepomuk a Arnošt KUBEŠA. *Valaské pěsničky: V. díl*. Milotice nad Bečvou: Knihovna Milotického hospodáře, 1946.

POSPÍŠILOVÁ, Jana a Lucie UHLÍKOVÁ. *Folklor dětí a jeho etnologický výzkum: metodologická příručka*. Brno: Etnologický ústav AV ČR Praha - pracoviště Brno, 2014. ISBN 978-80-87112-82-3.

PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.

RAKOVÁ, Milena, Ljuba ŠTÍPLOVÁ a Alena TICHÁ. *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1081-8.

SVOBODOVÁ, Markéta a Bohumil POLÍVKA. *Písnička: zpěvník pro 1. stupeň základní školy*. Praha: Ottovo nakladatelství, 1999. ISBN 80-7181-303-6.

ŠTIKA, Jaroslav. *Valaši a Valašsko: o původu Valachů, valašské kolonizaci, vzniku a historii moravského Valašska a také o karpatských salaších*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě, 2007. ISBN 978-80-254-0836-0.

ŠULEŘ, Oldřich. *Je to chůze po kotárech!: povídání o valašském folklóru a lidové kultuře na Valašsku*. Praha: Vyšehrad, 1989. ISBN 80-7021-009-5.

TALAFANTOVÁ, Česlava. *O koze v Betlémě*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2003.

TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0648-4.

TICHÁ, Alena a Milena RAKOVÁ. *Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími: od narození do 8 let*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-100-6.

VRANECKÝ, Joža Ország. *A měl jsem já píšťalenu: o lidových hudebních nástrojích, dětských hříčkách a hrách na Moravském Valašsku*. Ostrava: Krajské nakladatelství, 1963.

ZEZULA, Jiří. *Hudební výchova v mateřské škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-04-24939.

Internetové zdroje:

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2018. [cit. 2018-11-12]. Dostupné z <http://www.msmt.cz/file/45304/>

Legislativa:

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Seznam příloh:

Příloha č. 1 – Příběh o koze v Betlémě.....	I
Příloha č. 2 – Pohádka „Jak Ondra a Jura napásli bouřku“.....	IV
Příloha č. 3 – Pohádka „Jak Ondra a Jura spolu zápasili“	VII
Příloha č. 4 – Pohádka „Jak Ondra a Jura našli o svatojánské noci poklad“	X

Přílohy:

Příloha č. 1 – Pohádka „O koze v Betlémě“

„V judských horách, nedaleko Jeruzaléma, žila před mnohými časy jedna koza. Nebylo to nic divného. Dlouhá tisíciletí v té krajině žijí celá stáda koz a ovcí. Jenže tato koza byla jaksi výjimečná. Byla ohromně mlsná, ale to jsou skoro všechny kozy. A byla nevidaně zvědavá, svéhlavá a neposlušná a ještě navíc se hned oháněla rohama, když něco nebylo podle jejich představ.

Patřila staré Rebece. Ta chudák neměla nic víc, než ubohou chatrč a tuto kozu. Tolikrát si přála zbavit se jí, ale nešlo to. Byla tak chudá, že si nemohla pořídit jinou. Přes všechny svízele měla od své kozy aspoň kapku mléka. Opravdu jen kapku, protože koza ani dojit nechtěla. Zato nepříjemností kvůli ní měla dost a dost. Koza se totiž nepásla na trávě jako ostatní. Obvykle se hned ráno vytratila a v poledne už Rebeka slyšela hromování sousedů, že to její zvíře okousalo mladou zeleninu, rozdupalo melouny. Někdy koza udělala škodu na vinici, jindy uhryzala kůru mladých fíkovníků.

Nedávno příběhla rozlícená sousedka a vyčítala Rebece, že její koza vlezla v nestřežené chvíli až do domu a namočila svou vousatou bradu do mísy s těstem na hrozinkové koláčky. Když sousedka chtěla kozu vyhnat, dloubala ji rohem do žeber. Taková to byla drzá koza. Rebeka jí domlouvala, vyhrožovala, někdy i vyprášila její urousaný kožich holí, ale nic nepomohlo. Koza obcházela okolí, nastrkovala hlavu do všech dveří, slídila po nějaké dobrotě a hledala příležitost k další zlomyslnosti. Sousedé jinak kozu nenazvali než – Jezábel. Bylo to jméno po dávno zemřelé královně, která za svého života napáchala spoustu zločinných skutků a ohavností, což koze vůbec nevadilo, ba dokonce byla na královské jméno pyšná. Ani mezi jinými zvířaty se netěšila žádného přátelství. Často se nenápadně přidala k některému stádu a než si jí pastýři všimli, stačila rozehnat ovce nebo kozy po celém údolí.

Jednou velmi rozzlobila berana, který dbal na kázeň svého stáda a byl hrdý na to, jak ho ostatní poslouchají. Když zahlédl, že se k jeho stádu přidružila Jezábel, poručil jí, aby si šla po svém a nechala ovce na pokoji. Jezábel jen drze zamečela a z boku nabrala berana na rohy. Tak velkou urážku si vůdce stáda nemohl nechat líbit a rozehnal se za kozou. Ta už přeskakovala nízkou ohrádku z nasypaného kamení a utíkala do protějšího svahu. Rozzuřený beran za ní. Jenže ovce si beranův běh vysvětlily po svém: Asi ví o lepší pastvině. A rozběhly se za svým vůdcem. Než se pastýři vzpamatovali, celé ukázněné stádo zmizelo za kopcem.

Když se o tom dozvěděla Rebeka, zavřela dveře chatrče na zástrčku a rozhodla se, že kozu už domů nepustí, a už ji nechce ani vidět. Seno, ani vodu jí nepřipravila. „Ať si jde, Jezábel!“

Utrápená Rebeka se uložila na chudé lůžko a za chvíli usnula. Zdál se jí krásný sen o milé, poslušné, přítulné kozičce. Rebeka ji pásala na šťavnaté trávě nebo jí nosila voňavé seno. Někdy spolu šly na procházku, kozička se k ní tulila a Rebeka ji drbala za rohama.

Z líbezného snu ji probudila dunivá rána, která otřásla celou chatrčí. Jezábel se totiž vrátila ze svých ničemných toulek a dveře našla zavřené na zástrčku. „Tyto chatrné dveře pro mě nejsou žádná překážka!“ uchichtla se koza. „Až je vyrazím, ukážu, kdo je pánem v domě!“ Rozběhla se a vši silou narazila rohama do prken. Ale dveře přece jen nebyly tak chatrné, jak si myslela. Rána byla obrovská, jen se jí v očích zajiskřilo a udělala kotrmelec. Zůstala ležet jak dlouhá, tak široká... Jiskřičky v očích jí pomalu zhasínaly, koza se probírala z nepříjemného překvapení, ale co to? Jakoby jedna z těch jisker nezhasla a prudce ji osvětlovala. Jezábel se nemotorně postavila na nohy. Světlo stále ještě svítilo. Udiveně se rozhlížela. Byla to hvězda. Stála nízko nad zemí a její paprsky osvětlovaly celé údolí i blízké městečko.

Koza rázem zapomněla na zavřené dveře domova a rozběhla se podívat, co se vlastně děje. Utíkala za hvězdou, tam k té ozářené skále. Musí tam být první! Zahlédla, že jindy v tichém nočním údolí je rušno a z neznámé dálky zazníval krásný zpěv. Ani pastýři nespali a také se vydali za paprsky té podivné hvězdy.

Koza divoce předběhla několik pastýřů. Proběhla kolem Betléma, tak se jmenovalo to městečko. A vida! Hvězda osvětluje vchod do jeskyně.

Zvědavost vybičovala Jezábel ještě k větší rychlosti. Do jeskyně se přiřítla jako lavina. Obklopilo ji měkké světlo, zvláštní posvátnost a taková důstojnost, že i drzá koza okamžitě zabrzdila. Přistála těsně u jeslí, v nichž leželo maličké Děťátko. Měla co dělat, aby do něj nevrátila rohatou hlavou.

V první chvíli čekala, že ji přivítají rány a nadávky, protože mladá žena sedící vedle jeslí se jejího vpádu lekla. Rychle zvedla ruku, aby chránila Dítě. Když viděla, že se nic nestalo a že mu nehrozí žádné nebezpečí, pohládla Jezábel po zvědavě nataženém krku a naznačila jí, aby nedělala rámus. Snad poprvé v životě koza opravdu žádný rámus nechtěla udělat, dokonce byla tak dojatá, že ji ani nenapadlo ukousnout si vábně vonícího sena. Vždyť na něm leželo to Dítě! Dítě, na jehož příchod čekali nejen lidé, ale i zvířata a celá příroda. Koza se trásla rozčilením nad neuvěřitelnou pravdou. Je to On – Zachránce, Spasitel, Pán a Vládce. Chlapeček otevřel oči, pohlédl zářivým pohledem na rohatou hlavu vedle sebe a malinkými prstíky ji trochu zašimral. Jezábel blahem málem omdlela.

Pak přišli do jeskyně i pastýři a klaněli se Dítěti. Jindy by kozu od jeslí zahnali, ale teď měli srdce naplněná mírem a laskavostí a nechali ji být. Někde pod stromem jeskyně šelestila křídla andělů, zněl odtud zpěv a jemně cinkaly zvonky. Zvědavá koza se tam ani nepodívala, nemohla odtrhnout oči od Dítěte. Když se pastýři poklonili Děťátku, vrátili se ke stádům. Vzadu, v šeru u vchodu do jeskyně se krčila osamělá, nahrbená postava. Byla to Rebeka. Netroufala si přiblížit se. Teď teprve uviděla Jezábel u jeslí a to jí dodalo odvalu. Udělala několik kroků, namáhavě si klekla vedle své kozy a pozorovala chlapečka. Po tvářích jí tekly slzy... Nemá nic, co by mohla tomuto chudému novorozeňátku dát. Najednou se rozhodla. Požádala o kotlík muže, který se skláněl nad Dítětem. Kotlík postavila pod kozu a nadojila ho plný mléka. Opravdu plný! Tolik mléka od Jezábel ještě neviděla.

Otec i matka Dítěte upřímně děkovali a chválili, jak výbornou kozu má Rebeka. Jezábel se začervenala až ke špičkám rohů. Tak velice se zastyděla při té nezasloužené chvále. Pak se Rebeka i Jezábel rozloučily a šly domů. Jezábel se tulila k Rebece a ta ji drbala za rohama.“

(Převzato z Talafantová, 2003)

Příloha č. 2 – Pohádka „Jak Ondra a Jura napásli bouřku“

„Kde jsou kopce, tam jsou ovce, tam jsou valaši. Ovcí je na kopcích habaděj, valaši jsou dva, s nimi jeden pes. A teď poslouchejte, co se okolo salaše semlelo.

To jednou Ondra a Jura vyhnali na pastvu, a jen se svalili do trávy, zadřímli, sotva pověděli slovo.

- *Paseš, Juro, paseš?*
- *I pasu, pasu. A ty, Ondro, paseš?*
- *Pasu, pasu.*

A opravdu, řádně pást, když za poledne připaluje, to není jen tak. Nenarodil se valach, aby se mu v úpalu chtělo drát krpce o stráň. To spíš pokácený dub zatancuje odzemek.

Tomu bambuláči, který odfukuje jako železnák na rozpálených kamnech a břicho se mu dme výš než těsto v díži, dali jméno Jiří. Na druhého, co je učiněné slonbidlo a každý večer bací čelem o trám nade dveřmi, zbylo jméno Ondřej. Ale že jsou spolu zadobře, říkají si Juro! a Ondro! Z huby jim nevyletí zlé slovo a nějaký ten navíc odespaný verš si nezávidí. Však ovečky hlídá Bundáš.

Ale i pes je jenom pes. Když vidí, že se valaši nepřetrhnou, překulí se taky a hned ví, jak voní mateřídouška.

Jen kdyby ty mouchy tolik neštípaly.

- *Mouchy štípou, bude pršet, rozumuje Ondra.*
- *Tak tak, bude, zívá Jura.*

A už oba zařezávají.

Všude ticho, jen chrápání do páru se nese dolinou a zdáli klinkání ovčího stáda.

A tak Ondra s Jurou pásli, sluníčko pálilo a ovečky, které nikdo nehlídal, se rozutíkaly bůhvíkam.

- *Paseš, Juro, paseš?*
- *Pasu, Ondro, pasu.*
- *A kde máš ovce? Ptá se Ondra. Oba jsou na nohou, než bys řekl švec. Po stráních vymeteno, a Bundáš aby se propadl hanbou, že tak špatně hlídal.*

Valaši – oči jako pecny, hlavu těší než kolo sýra – civí a dumají, kam se ovce poděly...

- *Tam jsou!*

Toulaly se, až se zatoulaly a poztrácely pod kopýtky zem. Ted' se pasou na blankytné louce, vysoko nad hlavami rozespálých valachů. Bundáš má radost, že je stádo na světě, a štěká, až zalihá v uších.

- *Pravda... Ale jak je dostaneme dolů?*

Na to Ondra:

- *Zahvízdej, Juro!*

Jura si levou rukou přidrží širák, aby zůstal sedět, kde sedí. Palec a ukazovák pravé ruky strčí do papuly. Pak hvízdne, až Ondrovi sklouzne klobouk na ucho.

Ovce se sbírají do houfu, ale na zem se neuráčí – s prominutím – ani ovčímu bobku. Babo, rad!

A Ondra, že taky zkusí zapískat. Hvízdne – ojoj – Jurův širák letí do vzduchu a padá rovnou na Bundáše. A že je to řádný valašský širák, přikryje psa tak, že z něho koukají jenom tlapky.

Pod kloboukem tma, na nebi jakbysmet. Z bílých beránků jsou černí berani, a jako by jim přibylo rohů.

Vyjevení valaši se škrábou za ušima.

- *Ale že jdou řádně vypasení, kudrnáči!*

- *Chytili se do křížku. Ty nedostanem hnedle dolů. Na mou duši.*

Berani křísli rohy o sebe. Zablesklo se. Zahřmělo. Už prší.

- *Pojďme se schovat, křičí Jura a utíká, ledva se stačí přidržovat kalhoty.*

Pod nohama se mu klikatí blesk. Ale Jura se něco naskákal přes valašku, než mu zachutnala slanina. Teď skáče tak vysoko, jak ještě nikdy žádný vypasený valach neskákal.

- *Jurkóóó! Volá za ním Ondra. – Pod strom se neschovááávééééj! Uhodí do tebééé!*

- *A kam se mám schovááát?*

Beranům se od rohů jiskří, že valaši nestačí zdvíhat nohy. Tu se zablesklo i v Jurově makovici a hned strká Ondrovi svůj širák.

- *Tahej, Ondro!*

Tahají, natahují, až je širák větší než mlýnské kolo. Oba pod ním sedí jako pod deštníkem a čekají, až přestane pršet. I Bundáš přiběhl. Vecpal se mezi široké valašské hřbety, sotvaže mu vykukuje koneček ocásků. Ale co je po ocásku, ať si mokne, jen když všechno ostatní je v suchu.

- *Nezmokneme, usmívá se Jura.*

- *Tak tak, nezmokneme, usmívá se Ondra. I Bundáš se usmívá, jenomže to není vidět.*

A tak tam seděli... a seděli... a seděli, až liják ustal a jenom kapička ještě tu a tam žbluňkla za okraj Jurova klobouku. Vody nachytali, že by napojili půl stáda.

Posbírali se a husím pochodem se vydali k salaši. Tam, za ohradou – světe, div se! – vykukují ovce. Samy se napásly, samy se schovaly před bouřkou. Inu, někdy má mladá ovce víc rozumu než starý valach...

Ale Ondra s Jurou se radovali, že všechno tak dobře dopadlo.

- *Juchũũũũũũ!* zahalekal Ondra na celou dolinu, až se ovcím rozesmály zvonce na krku.

Potom pověsili mokré krpce na hřebík, opřeli se zády o kolibu, sušili se mudrovali:

- *Řádně nám napršelo.*

- *Napršelo.*

- *Tak tak, řádně!*

- *Poroste tráva.*

- *Jen ať roste,*

A měli pravdu. Všecko, všecičko rostlo, kvetlo, bujelo a zelenalo se. I ta uschlá jetelina za Jurovým širákem vykvetla do krásy a rozvila se do široka. Až se koliba drobátko naklonila údivem.“

(Převzato z Grznárová, 1981, s. 5–12)

Příloha č. 3 – „Jak Ondra a Jura spolu zápasili“

„To jednou Ondra s Jurou uplácali takovou hroudu sýra, že s ní nemohli hnout. Když ji věšeli na hák, aby odkapala, lezly jim oči z důlků, když ji pověsili, koliba se pod tíhou s praskotem naklonila.

Z koliby vyběhl Bundáš a ukryl se v lese, jářku: zachraň se, kdo můžeš! I valaši se tváří ustaraně, je jim koliby líto.

– Sundáme sýr, miní Ondra, – koliba se narovná.

Podstrčil hřbet pod cedidlo a chce hroudu svěsit, ale že bylo po dešti, zabořil se do bláta až po horní okraj řemínků na krpcích. Jura do sebe obrátil škopek žinčice, utřel si pusou do rukávu a povídá:

– Jsi houby chlap, Ondro! Pusť mě k tomu!

Vylezl na škopek, sahá po motouzu a pokouší se svěsit hroudu z háku. V tu chvíli se škopek převrátil a žinčice v Jurově břiše zažbluňkala leknutím. Jura se včas zachytil cedidla, a teď komihá jako hodinové kyvadlo, vesluje nohama a koliba praská ve švech tak úpěnlivě, že Jurův křik se v tom rámusu docela ztrácí.

– Skoč přece pro nůž! Volá Jura.

Ale Ondra už se dovtípil sám, upižlal motouz žabikuchem, takže hrouda Juru div nepřimáčkla k zemi.

– Co jsi to za chlapa? Nic nevydržíš, lamentuje Ondra a zdvihá tu tíhu z Jurova hřbetu. Ušel s ní pár kroků, ale už se mu pletou nohy.

– A stejně jsem onačejší chlap než ty, durdí se Jura.

Nakonec hroudu odvalili na špalek spolu a Ondra, v němž už všechno bublalo, nepřestává dorážet.

– Jestli jsi chlap, pojď zápasit!

– Ale jo! Jen co si kapku odpočinu. A Jura vylovil zpod košile kapesník veliký jako menší prostěradlo a utírá si pot. Ondra zatím počítal vrány na nebi, a když je spočítal, ozval se:

– Už sis odpočinul?

A Jura přestal chrápat a mhouří oči.

– Ale jo, odpočinul. Snad jsem si i drobátko zdřímł, přiznává se.

– Tak vstaň, změříme síly! Popichuje ho Ondra.

A Jura se škrábe za uchem.

– Ale jo, jenže bych nerad zápasil jen tak, pro nic za nic, ošívá se.

Ondra ukáže prstem na sýr.

– Když vyhraješ, je tvůj!

A ten sýr, to mi věřte, byl větší než měsíc v úplňku.

– Pro mě za mě! A Jura bacil širákem o zem a už pupkem doráží na Ondru, že ten se sotva drží na nohou.

A tak tedy zápasili.

Popadli se do křížku, přešlapovali dokola, jako by šlapali zeli, odfukovali a shlíželi na sebe zpod obočí, pak od sebe odskočili, změřili se očima a znovu se chytili. I čely bili o sebe a dupali si po krpcích, dokud se jim nezapletly nohy a nesvalili se do trávy jako dva měchy. Ale ani potom si nedali pokoj, hned měl vrch ten, hned onen, inu: sil měli asi tak stejně.

A k salaši se slétaly vrány, tak trochu šilhaly po valaších a ještě o trošku víc po špalku, co na něm ležel ovčí sýr. Ale to už Ondra s Jurou neviděli ani vidět nemohli, protože se v zápasnickém objetí kutáleli po stráni dolů a před očima se jim míhal les, nebe s obláčky i ovčí bobky v trávě, a to tak rychle, že honem nevěděli, co z toho je nahoře a co pod nimi. A tak sotva se dokutáleli, hned se pustili. Ale hlava se jim motala ještě hodnou chvíli.

– To by stačilo, povídá Ondra, – pojďme radši házet valaškou, kdo hodí dál...

Jura tedy roztočil valašku nad hlavou, až se nakonec sám točil jako vrtule, dokonce ho to i kapánek nadneslo, a že ztratil zem pod nohama, dosedl ztěžka, valašku však z rukou nepustil.

– Vždyť tys nehodil, zlobí se Ondra.

– Ale hodil, jenomže jsem zapomněl pustit z ruky topůrko.

– Pojď, budeme se měřit jinak, a Ondra vzal kamaráda kolem krku.

– Jestlipak vidíš tamhletu suchou borovici?

A už stáli pod ní. Ondra se otočil, popotáhl si kalhoty, plivl si do dlaní, zapřel se a s nosem přitisknutým k popukané kůře vytrhl borovici i s kořeny ze země.

– Jsi chlap, usoudil Jura. Došel k ležícímu kmeni, dlouhými kroky ho přeměřil od kořenů po korunu, odhadl střed, přehnul si strom přes koleno, rukama se opřel do pahýlů a svrástil tvář, až z něho šel strach.

A borovice nevydržela – zlomila se vejpůl.

– Jsi docela k světu! poplácal ho Ondra po zádech, až se Jurovi podlomila kolena. Ale jedna dvě byl na nohou.

– Však ty taky! radoval se Jura a Ondra se pod jeho herdou jenom zapotácel.

A tak se poplácali, šfouchali, padali a vstávali, smáli se a těšili se ze své síly, až jim vytrávilo a vzpomněli si na tu hroudu sýra.

Vzali se okolo krku a vraceli se k salaši, prázdné dlaně vytáčeli nad hlavou a zpívali z plna hrdla.

– Jaj, sis, koza, kozina,

Daj nám syra, gazdiná.

Ak nám syra nedodáš,

Slabých chlapov vychováš.

Přišli ke kolibě a ze špalku se vzneslo hejno vran.

– Nemáme hospodyni, říká Ondra s trochou lítosti a hledí za hejnem.

– Ani sýr, dodá Jura náramně smutně a zírá na prázdný špalek.

Sem tam drobeček. Oprášili špalek širákem, usedli a hloubali.

Oba jsme chlapi k světu, ale sýr nám sežraly vrány...

A tak zůstali toho dne o hladu.

Krrá!“

(Převzato z Grznárová, 1981, s. 61–68)

Příloha č. 4 – „Jak Ondra a Jura našli o svatojánské noci poklad“

„A jestlipak víš, Juro, že o svatojánské noci se otevírají poklady? Povídá jednou navečer Ondra.

A bylo vám to právě na Jana. Na nebi si první hvězdy protíraly očka, v trávě se rozžihaly lucerničky svatojánských mušek a Bundáš zvedl hlavu a teskně zavyl. Valaši zamyšleně posedávali na prahu koliby.

- *Nepovídej...*
- *Na mou duši!*

A lucerničky svatojáneků zářily tak jasně, že se valachům zdálo, jako by se po pastvisku kutálely zlaté dukáty. A Jura hned, že půjde sbírat.

- *Musíme počkat do půlnoci! Zdržuje ho trpělivě Ondra.*
- *A kdy bude půlnoc?*
- *Pssst! Až zahouká sova.*

Zmlkli, nastražili uši k lesu a čekali, kdy se ozve sova. Tu a tam cosi slabounce zahoukalo a Jura pokaždé už už pelášil do lesa, Ondra ho však vždycky přitáhl valaškou za opasek zpátky.

- *Počkej přece! To byl jen vítr v komíně.*

A opravdu. Sovu uslyšeli až za hodnou chvíli. Ondra vzal lucernu a Jura zase řádnou dojačku, to aby měli v čem odnést poklad.

Šli potichoučku, krpce zdvíhali co nejvýš a našlapovali jen na prsty. Ale Jura se co chvíli zapomněl, ohnal se po svatojánské mušce, až dojačkou rozbil Ondrovi lucernu. Zůstali potmě.

Nezbylo jim nic než jít po hmatu. Spustili se na všechny čtyři a prodírali se kapradím.

- *Pssst! Našel jsi poklad?*
- *Nenašel. A ty?*
- *Taky ne. Je tma, nevidím si na špičku nosu. Mít tak lucernu...*

A jak si spolu špitali, bacili do sebe hlavami, až se jim zajiskřilo v očích. A měli štěstí, v tom světle z toho jiskření před sebou uviděli truhlu.

- *Juchuuuuuu!*

Truhlička to byla neveliká, okovaná, ale když do ní hrábl, zvonilo to, jako když o vánocích svolávají na půlnoční.

Z mraků se vykutálel měsíc, vyloupl truhličku ze tmy a posloužil valachům skoro tak dobře jako lucerna. A tak se i oči mohly potěšit tím, co předtím slyšely uši. Ba Jura neváhal do penízků i kousnout, je-li pravý. Žluťoučký byl jako čerstvě vylíhnuté house.

- *Ej, přece se nám poštěstilo!*

Ondra i Jura si přitáhli opasky, plivli si do dlaní, zdvihli truhlu ze země a pak už cesta necesta, kopec nekopec, vydali se s ní k salaši. I když pod tou tíhou drobátko pletli nohama...

Jenomže truhla byla stará a krapet děravá a penízky z ní jeden po druhém vypadávaly...

Ale valaši se jí drželi jako klišťata, klopýtali o krtince a vůbec nezpozorovali, že zlaté dukátky se kutálejí z milé truhličky ven. Jen měsíc je počítal na stříbrných prstech. A že se nemohl dopočítat, vybledl a začalo svítat.

Ondra a Jura s pokladem šťastně doklopýtali ke kolibě a samou nedočkavostí si ani nevšimli, jak se truhlička ulevilo. Když ji složili na zem, ovečky se hned shlukly okolo, ba i Bundáš zvědavě vrtěl ocasem.

- Zavřít oči! Káže Jura.

A všichni poslechnou na slovo, jen Bundáš se po očku dívá. Ale pes je jenom pes a člověk mu to nemůže mít za zlé. A tak Bundáš první uhlídal, že je truhlička prázdná. Zaskučel a valaši sklouzli očima na dno. Co to? Peníze nikde... Ale ať truhlu převraceli, jak převraceli, nevykutálel se z ní jediný dukátek.

- Hrom do truhly! Odplivl si Ondra a narazil si klobouk do očí.

Co se dá dělat? Když jednou peníze nejsou, obejde se valach i bez nich. A utěší se starou pravdou, že kdo nemá peníze, má dobrý spánek. Však Jura při pohledu na zívající víko prázdné truhly už taky zívá.

A tak tedy vyhnali ovečky na pastvu, sami se uvelebili do trávy, hlavy opřeli o převrácenou truhličku a dospávali.

Bundáš pásl a valaši prospali celý den. Spokojeně odfukovali, zdálo se jim o brynzových haluškách a vzbudili se, když se ovce vracely z pastvy. Šli tedy podojit. A ovečky zvoní kopytky, jako by tancovaly po cimbálu.

- Co je to za muziku? Diví se rozespalí valaši. Chytí nejbližší ovci za zadní nohy, zírají a nevěří vlastním očím. V paprscích zapadajícího slunce se něco třpytí.

- No tohle?!

Ovečkám se na kopytkách zachytily zlaté dukáty, které Ondra s Jurou v noci poztráceli. A tak se oba bez meškání pustili do díla.

Kovali, měchem rozdmýchávali oheň, pak bušili kladívky, až všude kolem lítalo víc jisker než svatojánků na louce.

A na řemíncích uvázaných k ohradě přibývalo lesknoucích se ovčích zvonečků klinkáčků.

Kladívka klepala, bouchala a zvonila dlouho do noci.

A když se ovečky ráno chystaly na pastvu, každé se pod krkem houpal zlatý zvoneček.

Ten úplně poslední dukát dostal Bundáš jako psi známku za věrnost.

A tak jenom valachům nezůstalo nic kromě toho dobrého spaní, ale to je prý nad všechny svatojánské poklady. “

(Převzato z Grznárová, 1981, s. 31–38)

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Marie Bednářová
Katedra:	Katedra hudební výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Jaromír Synek, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019
Název práce:	Využití folklóru se zaměřením na hudební výchovu v mateřské škole na Novojičínsku
Název v angličtině:	The use of folklore with a focus on music education in kindergarten in Novojičínsko
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá propojením folklóru s hudební výchovou v edukačním procesu mateřské školy na Novojičínsku. Cílem je vytvořit metodický materiál určený ke zprostředkování místního folklóru dětem v heterogenní třídě mateřské školy prostřednictvím hudebních činností. První tři kapitoly se zabývají teoretickými poznatky a vymezením základních pojmů. Je zde charakterizována hudební výchova v mateřské škole, popsána specifika předškolního vzdělávání a představen folklór obecně i konkrétně v regionu Novojičínsko. Čtvrtá kapitola obsahuje celoroční projekt, který představuje soubor hudebních činností a aktivit využitelných pro seznámení dětí v mateřské škole s folklórem regionu Novojičínsko.
Klíčová slova:	folklór, Novojičínsko, mateřská škola, hudební výchova
Anotace v angličtině:	Bachelor's thesis deals with the connection of folklore and Music in the educational process of a kindergarten in the region of Novy Jicin. The aim of the thesis is to create a methodological material, which is intended to familiarise the children of a heterogeneous class with the local folklore by musical activities. The first three chapters deal with the theoretical knowledge and definitions of basic concepts. A characteristics of the Music in kindergarten, a description of the specifics of pre-school education and an introduction of the folklore in general together with the local folklore of Novy Jicin region are given there. The fourth chapter includes a year-long project, which presents a set of musical activities that can be used to introduce the folklore of Novy Jicin region to children in the kindergarten.
Klíčová slova v angličtině:	folklore, Novy Jicin region, kindergarten, music
Přílohy vázané v práci:	4 přílohy
Rozsah práce:	86 stran
Jazyk práce:	Český jazyk